

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้แผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้

1. หลักสูตรภาษาไทย
2. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย
3. การสอนอ่าน
4. การอ่านเชิงวิเคราะห์
5. การสอนโดยใช้แผนผังความคิด (Mind mapping)
6. แผนการจัดการเรียนรู้
7. แบบฝึกทักษะ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรภาษาไทย

หลักสูตรภาษาไทยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นการสอนที่เปลี่ยนแนวทางคิดไปจากเดิม ไม่เน้นการอ่านออกเขียนได้เพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ภาษาในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและปัญหาของสังคม เน้นการสอนภาษาในฐานะเครื่องมือของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเอง นอกจากนั้นยังต้องสอนภาษาพัฒนาความคิด ผู้เรียนที่มีความคิด จะต้องมีประสิทธิภาพ ประมวลคำมากพอที่จะสร้างความคิดได้ลึกซึ้ง และคิดได้อย่างชาญฉลาดรอบคอบ การสอนภาษาไทยต้องเน้นการรักภาษาไทยในฐานะเป็นวัฒนธรรม บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ในรูปของหลักภาษาซึ่งเป็นกฎเกณฑ์การใช้ภาษา วรรณคดี และวรรณกรรม ผู้เรียนจะต้องมีทักษะการใช้ภาษาได้ถูกต้อง สละสลวยตามหลักภาษาอ่านวรรณคดีที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และ

สั่งสมมายาวนาน และอ่านวรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อศึกษาเรื่องราวของชีวิตที่จะทำให้ชีวิตทัศน์ และโลกทัศน์ของผู้อ่านกว้างขวางขึ้น เข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมทั้งในอดีตปัจจุบัน และสังคมในอนาคต รวมถึงการศึกษานิวมีปัญญาในท้องถิ่นต่าง ๆ (กรมวิชาการ. 2544 : 1-2)

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ได้ยึดเนื้อหาเป็นหลัก หลักสูตรจึงมีลักษณะเป็นหลักสูตรสมรรถฐาน (Competency – based curriculum) ได้เน้นทักษะและความสามารถของผู้เรียนมากกว่าการเน้นเนื้อหา มีมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีสาระการเรียนรู้ 5 สาระ คือ สาระการอ่าน สาระการเขียน สาระการฟัง สาระการดู และสาระการพูด สาระหลักการไ้ภาษาและสาระวรรณคดีและวรรณกรรม โดยเน้นด้านความรู้ด้านทักษะและกระบวนการ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมการจัดหลักสูตรภาษาไทยจะต้องนำมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น พัฒนาเป็นหลักสูตรของสถานศึกษาตามสาระการเรียนรู้ 5 สาระ ดังกล่าว การจัดหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สถานศึกษาจะต้องออกแบบหน่วยการเรียนรู้ของแต่ละช่วงชั้นตามตารางสัดส่วนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้น ป.1-3 ป.4-6 ม.1-3 ม.4-6 หน่วยการเรียนรู้ในช่วงชั้น ป.1-3 ป.4-6 และ ม.1-3 จัดเป็นรายปี สามารถยืดหยุ่นเวลาเรียนของแต่ละปี และเมื่อรวมเวลาเรียนทั้ง 3 ปีแล้ว จะเป็นไปตามโครงสร้างของหลักสูตร ส่วนการจัดหลักสูตรในช่วงชั้น ม. 4-6 จัดเป็นรายภาค กำหนดหน่วยการเรียนรู้เป็นหน่วยกิต โดย 1 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน 40 ชั่วโมงต่อ 1 ภาคเรียน จะกำหนดหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละภาคเรียนที่กำหนดการเรียนรู้ก็ได้ แต่ต้องครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ และระยะเวลาที่กำหนด เมื่อครบ 3 ปีแล้วจะต้องเป็นไปตามโครงสร้างของหลักสูตร (กรมวิชาการ. 2544 : 1-2)

1.1 ลักษณะของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยเช่นเดียวกับกลุ่มวิชาอื่น สถานศึกษาจะนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และเป็นแนวทางการเรียนการสอนให้เป็นแนวทางเดียวกันทั้งประเทศตามมาตรฐานการเรียนรู้ ลักษณะสำคัญของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีดังนี้ (กรมวิชาการ. 2544 : 16-17)

- 1) กำหนดสาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (Stand) ซึ่งเป็นความรู้ทางภาษาที่ผู้เรียนจะต้องนำไปขยายรายละเอียดจัดให้เหมาะสมกับผู้เรียนและ

สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ประกอบด้วย การอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด
 หลักการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม

2) กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา
 และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละสาระ เพื่อระบุสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเรียนและสมรรถฐาน
 ที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ อันเป็นคุณค่าของผู้เรียนที่ผู้สอนจะยึดเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้

3) กำหนดหลักสูตรเป็นช่วงชั้น ทั้งมาตรฐานการเรียนรู้เป็นช่วงชั้น โดย
 แบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น ผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตรเป็นช่วงชั้น มิใช่เฉพาะช่วงชั้นที่จะสอน
 เพียงเท่านั้นเพื่อเห็นภาพการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

4) กำหนดเวลาเรียนตามความเหมาะสม ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และ
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดเวลาเรียนเป็นรายปี ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กำหนด
 เวลาเรียนเป็นรายภาค และเป็นหน่วยกิต

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเวลาเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
 จัดเวลาเรียนเฉพาะภาษาไทยและคณิตศาสตร์ใช้เวลาเรียนประมาณร้อยละ 50 (เวลาเรียนตลอด
 ปี 800-1000 ชั่วโมง) เพื่อเป็นเครื่องมือการเรียนรู้และวางทักษะพื้นฐานที่จำเป็น
 ในการอ่านเขียนและการคิดคำนวณ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้จัดเรียนเฉพาะภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ใช้
 เวลาเรียนประมาณร้อยละ 40 (เวลาเรียนตลอดทั้งปี 800-1000 ชั่วโมง) ทั้งนี้ยังให้
 ความสำคัญต่อภาษาไทย และความสำคัญต่อวิทยาศาสตร์มากขึ้น ภาษาไทยยังต้องฝึกฝน
 ทบทวนอยู่เป็นประจำเพื่อเป็นพื้นฐานในระดับสูง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้จัดรายปีกำหนดเวลาเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระ
 การเรียนรู้ให้มีสัดส่วนเท่าเทียมกัน กลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมี
 ความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่นสำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์ที่จะศึกษาต่อ
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วย
 กิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต

การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มี
 การเลือกเรียนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดให้มีรายวิชาเพิ่มเติมใหม่ เป็นรายวิชาที่
 น่าสนใจ หรือมีความยากในระดับสูง ขึ้นไปจัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ หรือรายวิชาเดี่ยวหรือ
 รวมกันในลักษณะบูรณาการเป็นรายวิชาเลือกเฉพาะทาง

1.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย (กรมวิชาการ. 2545 : 15-17)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะเป็นหลักสูตรมาตรฐาน (Standard – based curriculum) และมีลักษณะเป็นหลักสูตรสมรรถฐาน (Competency – based curriculum) กล่าวคือ หลักสูตรจะมีสาระการเรียนรู้ (Stand) เป็นกลุ่มเนื้อหาและทักษะที่จะต้องสอน แต่ละสาระการเรียนรู้จะมีมาตรฐานการเรียนรู้ (Standard) เป็นกำหนดคุณภาพการจัดการศึกษา แต่ละมาตรฐานการเรียนรู้จะมีมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (Benchmark) เป็นสมรรถฐานที่มีผู้เรียนเรียนจบการศึกษาแต่ละช่วงชั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่ครูจะจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและความสามารถดังกล่าว ส่วนมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นกำหนดสาระการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานเนื้อหา (Content standard) ซึ่งสามารถจะเขียนเป็นความคิดรวบยอด กำหนดเนื้อหาการสอนและมาตรฐานการปฏิบัติ (Performance standard) กำหนดคุณสมบัติที่เป็นความสามารถปฏิบัติงานและคุณธรรม จริยธรรม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นจะกำหนดความรู้ หลักการให้เกิดความคิดระดับสูง มีทักษะและกระบวนการและมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ซึ่งครูจะนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนสู่ชีวิตจริงและสู่สังคมภายนอก และเป็นแนวทางการประเมินผลเพื่อพิจารณาความสำคัญของผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องนำมาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นพัฒนาเป็นหลักสูตรของสถานศึกษาเองให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและชุมชน และยังเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา และยังใช้เป็นเกณฑ์การประเมินคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขณะเดียวกันหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพของสถานศึกษาจะใช้มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นจัดทำเครื่องมือประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพ นอกจากนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นตรวจสอบคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ให้เข้าสู่มาตรฐานที่กำหนด และผู้ปกครองยังใช้มาตรฐานตรวจสอบผลการเรียนของบุตรหลานของตนเองได้อีกด้วย

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้

ตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยเป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1.3 หลักสูตรภาษาไทย กลุ่มสาระการอ่านในช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – 6)

คุณภาพของผู้เรียนภาษาไทย ในสาระการอ่าน

เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในวิชาภาษาไทยในสาระการอ่าน ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545 : 10 – 11)

1) อ่านได้คล่อง และอ่านได้เร็วขึ้น

2) เข้าใจความหมายของคำ สำนวน โวหาร การเปรียบเทียบ

อ่านจับประเด็นสำคัญรายละเอียดของเรื่อง แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความดีความ สรุปลงความจากการอ่าน

3) นำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์และใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตน

4) เลือกอ่านหนังสือ และสื่อสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ได้ตาม

จุดประสงค์

5) มีมารยาทในการอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด

6) มีนิสัยรักการอ่าน และการเขียน

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด
ไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 – 6) ผู้เรียนจะต้องมีความรู้
ความสามารถในการอ่านตามมาตรฐานการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1) สามารถอ่านได้คล่องและอ่านได้เร็วขึ้น เข้าใจความหมายของ
คำ สำนวน โวหาร การบรรยาย การพรรณนา การเปรียบเทียบ การใช้บริบท เข้าใจ
ความหมายของถ้อยคำ สำนวน เนื้อเรื่อง และใช้แหล่งความรู้พัฒนาความสามารถการอ่าน

2) สามารถแยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นวิเคราะห์ความ ดีความ
สรุปความ หาคำสำคัญในเรื่องที่อ่าน ใช้แผนภาพโครงเรื่อง หรือแผนภาพความคิดพัฒนา
ความสามารถการอ่าน นำความรู้ความคิดจากการอ่านไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์
และใช้การอ่านเป็นเครื่องมือการพัฒนาตน การตรวจสอบความรู้ และค้นคว้าเพิ่มเติม

3) สามารถอ่านในใจและอ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และ
บทร้อยกรองได้คล่องและรวดเร็ว ถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์ และอักขรวิธี จำบท
ร้อยกรองที่มีคุณค่าทางความคิดและความงดงามทางภาษา สามารถอธิบายความหมายและ
คุณค่า นำไปใช้อ้างอิงเลือกอ่านหนังสือ สื่อสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์
ตามจุดประสงค์อย่างกว้างขวาง มีมารยาทการอ่านและนิสัยรักการอ่าน

2. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

2.1 หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กประถมศึกษาตอนต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ครู
จะต้องอาศัยหลักจากจิตวิทยามาเป็นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนให้มากที่สุด

กรณีการ์ พวงเกษม (2535 : 35 – 37) ได้กล่าวถึงหลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอน
ภาษาไทยว่าประกอบด้วย

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) ในการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนภาษาไทย ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมาก เพราะนอกจาก
การใช้ภาษาของเด็กจะแตกต่างกันแล้ว สภาพแวดล้อมของเด็กก็มีความสำคัญยิ่งต่อการเรียน

ภาษา เพราะเด็กบางคนเติบโตมาในกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นหลักในการดำรงชีวิตประจำวัน เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน และมีความสามารถในการรับรู้แตกต่างกัน การสอนภาษาไทยควรมีการทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนก่อนสอน การสอนโดยการแบ่งกลุ่มเด็กเก่งกับเด็กอ่อนไว้ด้วยกันเพื่อให้เด็กเก่งช่วยเหลือเด็กอ่อน และเด็กอ่อนได้คุยอย่างแบบเก่ง

2. ความพร้อม (Readiness) ความพร้อม คือ สภาพการเจริญเติบโตของร่างกาย ความรู้สึกรูปร่าง และความสนใจที่จะรับรู้สิ่งที่ครูสอนได้ ซึ่งองค์ประกอบของความพร้อมของเด็กมีหลายประการ ได้แก่

2.1 วุฒิภาวะ (Maturation) ความพร้อมที่จะได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ ตามอายุของเขา เด็กยิ่งมีอายุมากขึ้นความพร้อมที่จะรับรู้ก็จะมากขึ้น

2.2 ประสบการณ์เดิม (Experience) หมายถึง ประสบการณ์เด็กมีอยู่ที่ จะรับรู้สิ่งใหม่ ถ้าประสบการณ์เดิมเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ใหม่ที่ครูสอนให้ เด็กจะรับรู้ประสบการณ์ใหม่ได้รวดเร็ว

2.3 ความสำคัญของบทเรียนกับตัวเด็ก หมายถึง จัดบทเรียนที่มีธรรมชาติสัมพันธ์กับความสนใจของเด็ก เด็กจะได้รับรู้ได้เร็วขึ้น

3. กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งมีผลจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ที่มีผลมาจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ที่มีผลมาจากความเจริญงอกงามของบุคคลทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา บุคคลจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

4. เป้าหมายการเรียนรู้ (Purposeful learning) การตั้งเป้าหมายของครูเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจะได้ดำเนินการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เป็นความสนใจในบทเรียนให้มากขึ้น เมื่อนักเรียนรู้ว่าจุดหมายของการเรียนรู้คืออะไร เรียนแล้วได้รับสาระประโยชน์อย่างไร ดังนั้น ครูผู้สอนจะตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมไว้ในบทเรียน วิธีที่ดีที่สุดอีกประการหนึ่ง คือ ให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในการเรียนแต่ละเรื่องไว้

5. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of exercise) การฝึกหัดบ่อยๆ ทำให้ผลการเรียนรู้ได้ผลเร็วขึ้น ธอร์นไดค์ (Thorndike) กล่าวว่า การกระทำซ้ำๆ จะทำให้เกิดความแม่นยำในเนื้อหาดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการใช้ภาษา การเรียนการอ่านต่างๆ ถ้าทำได้อบอบๆ ความชำนาญก็จะเกิดขึ้น เขียนคำผิมน้อยลง ออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

6. การเรียนรู้โดยการลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by doing) การได้ทำกิจกรรมเองจะเกิดการเรียนรู้เพราะมีประสบการณ์ตรง

7. กฎแห่งผล (Law of effect) ทอร์นไดค์ (Thorndike) ได้กล่าวว่าผลแห่งปฏิบัติการตอบสนองใดเป็นผลที่พอใจ บุคคลจะหลีกเลี่ยงไม่ทำปฏิกริยานั้นซ้ำอีก หากเชื่อตามกฎนี้การเบื่อน่ายในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนส่วนใหญ่ย่อมเกิดจากวิธีสอนและการจัดกิจกรรมไม่สบบอารมณ์ของผู้เรียน นั่นคือ เด็กไม่พอใจเรียนภาษาไทย ทำให้เกิดข้อบกพร่องขึ้น ทางแก้ไขอย่างหนึ่ง คือ การตรวจผลงานของนักเรียน ให้นักเรียนได้รู้ผลการกระทำของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

8. กฎแห่งการนำมาใช้ (Law of use and disuse) การเรียนรู้จะเกิดผลดีก็ต่อเมื่อนำความรู้นั้นมาใช้ วิชาภาษาไทยเป็นวิชาทักษะความแม่นยำในเนื้อหา

9. กฎแห่งแรงจูงใจ (Law of motivation) ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะการที่นักเรียนให้ความสนใจน้อยมากเพราะนักเรียนต่างคิดว่าเป็นเรื่องที่รู้อยู่แล้วและใช้เป็นประจำวัน ดังนั้น การสอนที่จะได้ผลต้องอาศัยแรงจูงใจเป็นสำคัญ แรงจูงใจที่สำคัญจะทำให้เกิดความรู้คือ

9.1 บุคลิกภาพของครู

9.2 วิธีสอน

9.3 ความสำเร็จผลในการเรียนของผู้เรียน

9.4 การยกย่องชมเชยหรือคำหนิ

9.5 สื่อการเรียน

9.6 การได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม

9.7 การได้มีโอกาสเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น

9.8 งานมีโอกาสได้รับการเผยแพร่

10. การเสริมกำลังใจ (Reinforcement) การเสริมกำลังใจเป็นการให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจที่ตนเองจะทำอะไรถูกต้องเหมาะสมแล้วได้รับคำชมเชย การเสริมกำลังใจทำได้โดยการพูดยกย่องชมเชย การให้รางวัล การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและการสนับสนุนให้ทำ เมื่อทราบว่่านักเรียนมีความสามารถ

2.2 หลักการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

การเรียนการสอนวิชาใดก็ตาม จะต้องมืหลักการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในแนวทางที่พึงประสงค์

จากแนวคิดดังกล่าว สุวิมล ตันปิติ (2536 : 12) ได้ให้หลักการไว้ ดังนี้

1. การสอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. การสอนภาษาควรรหาโอกาสสร้างความสนใจในตัวเด็กขึ้น เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนภาษา ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างความเจริญทางภาษา
3. การสอนภาษาต้องหาแนวทางสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนให้เกิดขึ้น เพราะว่าเป็นปัจจัยของการเรียนรู้
4. การฝึกทักษะทางภาษาถือว่ามีผลอย่างยิ่ง การฝึกควรมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 แนะนำว่าการฝึกเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการเรียนภาษา ควรยึดตามช่วงชั้น ให้เหมาะสมกับแต่ละคน

4.2 การฝึกควรจะทำในสิ่งที่ใกล้ตัว และเป็นจริงในชีวิตประจำวัน (Closely and possible)

4.3 ต้องฝึกให้เขาแสดงความคิดเห็นทางทักษะด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน และถูกต้องตามหลักภาษา

5. การสร้างความเข้าใจในทางภาษาจะขึ้นอยู่กับที่เคยเห็น ได้กระทำ ได้ยิน ได้พูด

6. การสอนต้องใช้วิธีแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของผู้เรียน จุดประสงค์และเนื้อหา

7. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางภาษาจะต้องจัดเป็นหน่วยการเรียน

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย

กรมวิชาการ (2538 : 13-14) ได้ให้แนวการจัดกิจกรรมการเรียนและการสอน ภาษาไว้ดังนี้

1. ฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ให้ถูกต้องคล่องแคล่ว โดยการฝึกทักษะแต่ละอย่างให้แม่นยำแล้วจึงฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน รวมทั้งส่งเสริมความคิดคู่กันไปด้วย

2. สอนให้ถูกต้องตามหลักการสอนภาษา การเรียนภาษาเป็นการเรียนแบบอย่างหนึ่ง ผู้เรียนจะต้องเรียนภาษาที่เป็นต้นแบบจากครูผู้สอน ต่อจากนั้นผู้เรียนจะรู้จักปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแบบให้เป็นภาษาของตนเอง จากการฝึกทางภาษาบ่อย ๆ และ

ท้ายสุดผู้เรียนจะพัฒนาการใช้ภาษาจากความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้ได้รูปแบบการใช้ภาษาใหม่ ๆ

3. ฝึกให้ผู้เรียนรู้หลักเกณฑ์ทางภาษาควบคู่ไปกับการใช้ภาษา และให้ผู้เรียนวัฒนธรรมทางภาษา
4. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ห้วงพจนานุกรมและสังเคราะห์สิ่งที่ได้ฟัง
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนภาษาไทยไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่น
6. ปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย โดยการสอนให้เห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในความงดงามของภาษาเพื่อให้เกิดความจรรโลง โดยใช้ธรรมชาติบทหรือยกเว้นและร้อยกรองที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นมาเป็นสื่อการเรียนการสอน
8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน และเฝ้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต
9. สอดแทรกคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความอดทนเพื่อใช้ในการเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
10. ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต จดจำ และจดบันทึกสิ่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษา ความเพลิดเพลิน และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
11. นำภาษาที่ใช้ในสังคมแวดล้อมมาเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้สื่อสัมพันธ์กับการเรียน และสามารถนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน
12. ให้แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะในเรื่องการใช้ภาษาของครูในการสอนและการสื่อสารในโรงเรียน
13. เน้นพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน ในการวัดผลประเมินผลต้องคำนึงถึงวัยและระดับชั้น โดยใช้เกณฑ์ในการวัดต่างกัน โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนเป็นหลัก
14. ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนภาษาของตนเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ
15. ศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่อง ทางภาษาของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง
16. สอนซ่อมเสริมเมื่อทราบว่าผู้เรียนขาดทักษะด้านใดด้านหนึ่ง

หรือหลายด้าน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนภาษาไทย

17. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนภาษาด้วยความสนใจ และความสนุกสนาน โดยใช้เกม เพลง เป็นสื่อช่วย เพื่อให้ผู้เรียนชอบเรียนภาษาไทย และรักภาษาไทย

18. จัดทำหนังสือที่เหมาะสมมาให้ผู้เรียนอ่านมาก ๆ หรือส่งเสริมให้การอ่านหนังสือในห้องสมุด เพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านคล่อง และมีความรู้กว้างขวาง

สนิท สัตโยภาส (2532 : 64) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยมีมากมายเราสามารถจัดทุกระยะของการเรียนการสอน ตั้งแต่แนะนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน ชั้นสรุป และชั้นประเมินผล ครูเป็นผู้เลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับบทเรียนโดยยึดหลักดังนี้

1. เลือกให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของบทเรียน
  2. เลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น ความยุ่งยาก ระดับความรู้
  3. เลือกโดยพิจารณาความสามารถของผู้สอนด้วย เช่น ครูที่ร้องเพลงไม่เก่ง ก็อาจจะใช้เครื่องบันทึกเสียงแทน
  4. เลือกโดยพิจารณาสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน เช่น ถ้าห้องเรียนคับแคบ การจัดให้เล่นเกมแข่งขันก็อาจจะเกิดเสียงดังไปรบกวนห้องเรียนอื่น และการเคลื่อนไหวก็จะไม่สะดวก ครูอาจใช้กิจกรรมอื่นแทน
  5. เลือกกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน ปฏิบัติได้ง่าย ไม่ซับซ้อน และยืดหยุ่นได้
  6. เลือกกิจกรรมที่ให้แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทุกคนมีส่วนร่วม
- การสอนภาษาไทยมีหลายวิธี จะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เรียน ความสามารถของครู การจัดเตรียมอุปกรณ์การสอน สภาพและบรรยากาศในชั้นเรียนครูผู้สอน ต้องทราบวิธีสอนภาษาไทย พอสรุปเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 19-20)

1. คิววิเคราะห์วิจารณ์ ให้ผู้เรียนสังเกตข้อความที่ครูสื่อสารให้เรียน แล้วคิววิเคราะห์และอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องผู้รับสาร โอกาสที่ใช้ในการสื่อสารให้ถูกต้องและเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

2. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนวางแผนกำหนดวิธีการนำเสนอ เช่น การใช้ภาษาในการขำขมุ ทำท่าย หรืออุปมาอุปไมย กำหนดรูปแบบของภาษาที่จะ นำเสนอ และกำหนดโครงเรื่อง ประกอบด้วยบทนำ เนื้อเรื่องและบทสรุป จากนั้นให้

ผู้เรียนฝึกซ้อมการนำเสนอ เช่น พุดในใจ พุดหน้ากระจก เขียนใส่กระดาษมาให้ผู้อื่นอ่าน เป็นต้น

3. ปฏิบัติโดยการชื่นชม ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแผนโดยการนำเสนอด้วยวิธีการทางภาษา และโครงเรื่องที่กำหนดไว้ โดยครูคอยกระตุ้นและให้กำลังใจ ให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยความชื่นชม

4. การประเมินระหว่างปฏิบัติ ขณะที่ผู้เรียนนำเสนอเรื่องด้วยวิธีการต่าง ๆ อยู่ นั้น ครูคอยแนะนำให้นักเรียนสังเกตการนำเสนอของตนเองว่า มีข้อบกพร่องอะไร มีสาเหตุมาจากอะไร และจะมีแนวทางแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

5. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ เมื่อผู้เรียนได้สังเกตและประเมินการนำเสนอของตนเองจึงทราบความบกพร่องและวิธีการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เรียนปรับปรุงการนำเสนอของคนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

6. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจเมื่อผู้เรียนได้ปรับปรุงการนำเสนอของตนเองจนดีขึ้น แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดทักษะ แล้วให้ผู้เรียนอภิปรายถึงผลที่ได้จากการนำเสนอ นั้น เช่น ทำให้ผู้รับสารเข้าใจสารได้ถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในตนเอง

ดังที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาควรฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ให้สัมพันธ์กัน ไม่ควรสอนแยกทักษะใดทักษะหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของนักเรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะทั้งสี่อยู่ตลอดเวลา ในการเรียนการสอนครูจึงควรให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะเหล่านี้ให้ดีที่สุด เพราะนอกจากทั้งทักษะมีความสำคัญอย่างต่อเนื่อง ยังเป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนวิชาต่าง ๆ ด้วยสามารถนำทักษะการใช้ภาษาดังกล่าวติดต่อกับสื่อสารในสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 แนวทางการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นั้น นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 มาแล้ว มีทักษะในการทำแผนภาพโครงเรื่องมาแล้วพอสมควร และมีประสบการณ์ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการอ่าน ดังนั้นการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะมีแนวทางการสอนดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2539 : ก-พ)

1. การสอนอ่านจะเน้นการอ่านเพื่อความเข้าใจ สมรรถภาพการอ่านที่ต้องเน้นได้แก่

- 1.1 การอ่านเพื่อตอบคำถาม
- 1.2 การอ่านเพื่อจับใจความของเรื่อง
- 1.3 การอ่านเพื่อหารายละเอียดของเรื่อง
- 1.4 การอ่านเพื่อจัดลำดับเหตุการณ์
- 1.5 การอ่านเพื่อหาผลของเรื่องที่อ่าน
- 1.6 การอ่านเพื่อสรุปความ
- 1.7 การอ่านเพื่อเปรียบเทียบข้อมูล
- 1.8 การอ่านเพื่อวิเคราะห์แยกแยะข้อความที่เป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็น
- 1.9 การอ่านเพื่อประเมินข้อความว่าควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ
- 1.10 การอ่านเพื่อประเมินคุณค่าของเรื่องที่อ่าน
- 1.11 การอ่านเพื่อหาแนวคิดของเรื่องที่อ่าน
- 1.12 การอ่านเพื่อแก้ปัญหา

สมรรถภาพการอ่านเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานการอ่านสูงขึ้น และเป็นพื้นฐานการอ่านวรรณคดีและหนังสือทางวิชาการ

2. ความสามารถในการทำแผนภาพโครงเรื่อง แผนภาพโครงเรื่องเป็นการทำแผนผังของเหตุการณ์ของเรื่องที่อ่าน หรือโครงเรื่องที่อ่าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนอ่านแล้วเกิดความเข้าใจเรื่อง สามารถจำเรื่องได้แม่นยำ และยังสามารถนำแผนภาพโครงเรื่องไปใช้ทบทวนบทเรียนใช้ในการพูดเล่าเรื่อง และเขียนเรื่องหรือสรุปเรื่องราวที่อ่าน

3. การสอนเขียนจะเน้นการเขียนตามรูปแบบเพื่อสื่อสาร เช่น การเขียนรายงาน การเขียนนิทาน การเล่าเรื่อง การบันทึกต่าง ๆ เป็นการเขียนเพื่อประโยชน์ในการเรียน และการเขียนเพื่องานสร้างสรรค์ ซึ่งการเรียนเขียนจะเน้นการเขียนในเชิงกระบวนการเขียน มากกว่าการสอนที่เป็นไปในรูปแบบเดิม คือ กำหนดหัวข้อเรื่องให้เด็กเขียนและครูตรวจสอบประเมิน

กระบวนการสอนเขียน มีดังนี้

- 3.1. การเตรียมเขียน เป็นขั้นวางแผนการเขียน
  - 3.1.1 กำหนดหัวข้อเรื่อง และศึกษารูปแบบการเขียน
  - 3.1.2 หาความรู้โดยการอ่าน การสัมภาษณ์ การดูของจริง การสนทนา และการศึกษาจากสื่อต่าง ๆ
  - 3.1.3 รวบรวมความรู้ แบ่งเป็นหัวข้อเรื่องย่อย
  - 3.1.4 นำหัวข้อเรื่อง และหัวข้อเรื่องย่อยมาจัดทำแผนภาพโครง

เรื่องและเขียนรายละเอียดแต่ละหัวข้อตามรูปแบบการเขียน

3.2 การเขียน นำแผนภาพโครงเรื่องมาเขียนเรื่องให้สมบูรณ์

3.3 การปรับปรุงข้อเขียน นำเรื่องที่เขียนมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขคอนนำไปให้เพื่อนช่วยอ่าน และเพิ่มเติมความคิดเห็นปรับปรุงเพิ่มเติมความคิด ส่วนนวนโวหารตัวสะกดการันต์และเขียนเรื่องให้สมบูรณ์

4. การสอนพูดการสอนฟังเน้นเพื่อการสื่อสาร การสอนฟัง นักเรียนจะต้องมีความสามารถฟังเพื่อจับใจความ ฟังเพื่อการวิเคราะห์แยกแยะความคิดเห็นของผู้พูดกับข้อเท็จจริง ฟังเพื่อหารายละเอียด ฟังเพื่อสรุปความ ฟังเพื่อความเพลิดเพลิน และมีมารยาทในการฟัง

ส่วนการพูดจะเน้นการพูดชัดเจน ถูกต้อง พูดเพื่อสื่อสารกับผู้อื่นให้รู้เรื่อง พูดตรงประเด็น สามารถลำดับความในการพูดตามลำดับความคิด รู้จักใช้น้ำเสียงในการพูดได้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง รู้จักใช้น้ำเสียงในการพูด รู้จักใช้สีหน้าท่าทาง และปรับปรุงพัฒนาบุคลิกภาพการพูด

5. การพัฒนาความคิด การสอนภาษาไทยจะต้องพัฒนาความคิดเพื่อการสื่อสาร เพราะภาษาเป็นสื่อความคิดเพื่อการสื่อสาร ผู้เรียนจะคิดได้ดี และคิดได้กว้างไกลจะต้องเป็นผู้ที่มีการประมวลคำมาก และใช้ภาษาได้ ดังนั้น การเรียนภาษาไทยจะต้องพัฒนาประมวลคำ และต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวางด้วย การฟังและการอ่าน เป็นการรับความคิดและประสบการณ์จากผู้พูดและผู้เขียน เป็นการแสดงออกของความคิด ซึ่งจะนำความรู้ความคิด และประสบการณ์จากการฟังและการอ่านมาถ่ายทอดโยงความคิดไปสู่ผู้อื่นด้วยการพูดและการเขียนให้ชัดเจนและถูกต้อง

6. การใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักภาษา การสอนภาษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักภาษา รู้จักเลือกใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องตามความหมายใช้ประโยคที่ถูกต้อง วางส่วนขยายของประโยคได้ถูกตำแหน่ง ใช้สำนวนโวหารได้ถูกต้องเพื่อนำไปใช้ในการสื่อสารทั้งการพูดและการเขียน

3. การอ่าน

3.1 ความหมายของการอ่าน

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2531 : 5) ได้ให้ความหมายของการอ่าน คือ กระบวนการค้นหาความหมาย หรือความเข้าใจจากตัวอักษรและสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่ใช้แทนความคิด เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของผู้อ่าน ซึ่งการอ่านให้เข้าใจก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้อ่านด้วย

สมพร มั่นตะสูตรแห่งพาดิซ (2534 : 8) กล่าวว่า การอ่าน คือ การรับรู้ ความหมายจากถ้อยคำที่ตีพิมพ์อยู่ในสิ่งพิมพ์ หรือหนังสือ โดยผู้อ่านรับรู้ว่ามีผู้เขียนได้ส่งสารอะไรมายังผู้อ่านทั้งในด้านความคิด ความรู้ ความหมาย ความสัมพันธ์กับสิ่งอื่นว่าผู้เขียนตั้งใจจะแสดงความคิดอย่างไร มีความหมายว่าอะไร เกี่ยวข้องถึงอะไรบ้าง ลำดับขั้นของการอ่านจะเริ่มต้นตั้งแต่ การทำความเข้าใจในถ้อยคำแต่ละคำ กลุ่มคำ แต่ละกลุ่มและเรื่องราวแต่ละ เรื่องราวที่เรียงรายต่อเนื่องกันอยู่ในย่อหน้าหนึ่ง หรือในตอนหนึ่ง หรือในเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้อ่าน ต้องทำความเข้าใจไปที่ละตอนเป็นลำดับ

ศรีรัตน์ เจริญจันทร์ (2536 : 4) ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านมิใช่ แต่เพียงการออกเสียงตามตัวอักษรอย่างเดียว การอ่านเป็นกระบวนการถ่ายทอดความหมายจาก ตัวอักษรออกมาเป็นความคิด และจากความคิดที่ได้จากการอ่านผสมผสานกับประสบการณ์เดิม ที่มีอยู่ เป็นเครื่องช่วยพิจารณาตัดสินใจ นำแนวความคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ต่อไป

สุริยา ตอพล (2541 : 33) กล่าวว่า การอ่าน คือ กระบวนการทางสมองในการ แปลสัญลักษณ์ ถอดความหมายจากสัญลักษณ์นั้น แล้วก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความคิด อย่างมีเหตุผล การอ่านจึงเป็นการสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน เพื่อให้ความคิดของ ผู้เขียน ซึ่งต้องการอาศัยทักษะการอ่าน

จรัญ สุขเกษม (2542 : 10) กล่าวว่า การอ่าน คือกระบวนการแปลความหมาย จากตัวอักษร สัญลักษณ์ กลุ่มคำ หรือวลี และประโยคออกมาเป็นความคิดอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยความสามารถในการแปล การตีความ การจับใจใจความสำคัญ และการสรุปความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างมีจุดหมาย

วัชร บุณณสิงห์ และนิรมล ศตวุฒิ (2542 : 2) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ ว่า การอ่าน หมายถึง การอ่านตามการออกเสียงหรือความเข้าใจตามตัวหนังสือ การค้นหา ความหมายหรือเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ใด ๆ ที่สามารถนำมาตีความสื่อความหมายให้เกิด ความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ได้

จากความหมายของการอ่านข้างต้น พอสรุปได้ว่า การอ่าน คือ กระบวนการ แปลความหมายจากสิ่งที่อ่านทางสายตา เพื่อเก็บรวบรวมความคิดอย่างมีเหตุผล จนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในสิ่งที่อ่าน

3.2 ความสำคัญของการอ่าน

ฉวีลักษณ์ บุญชะกาญจน (2523 : 1) กล่าวถึงความจำเป็นในการอ่านว่า การอ่านมีความจำเป็นต่อชีวิตของคนในยุคปัจจุบันยิ่งกว่ายุคที่ผ่านมา เพราะโลกปัจจุบันเป็น

โลกที่เปลี่ยนไปทั้งด้านวัตถุ วิทยาการ เทคโนโลยี และความนึกคิด ฯลฯ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์เกิดมาในปัจจุบันต้องสนใจการอ่าน และต้องอ่านเพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า และเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์

สนิท คังทวิ (2526 : 4) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านไม่ใช่แค่เพียงอ่านสะกดคำถูกต้อง และรู้ที่อ่านเท่านั้น หากยังต้องสามารถวินิจฉัย พินิจพิจารณาความหมายที่ได้จากการอ่านนั้นได้อย่างลึกซึ้งและแตกฉานในข้อคิดที่อ่าน เกิดความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำความคิดจากการอ่านนั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตนเอง และผู้อ่านได้ด้วย

สุกุม เฉลยทรัพย์ (2531 : 14) สรุปความสำคัญของการอ่านได้

3 ประการ คือ

1. ด้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การอ่านจะช่วยให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงทัศนคติกับความเจริญก้าวหน้าของวิชาการในทุกสาขา การอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็น เป็นสิ่งช่วยให้เกิดความรู้ ในขณะที่สังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าขยายตัวในทุกทาง โดยเฉพาะในด้านวิชาการบุคคลจึงจำเป็นต้องปรับปรุงตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง เพื่อจะมีความสามารถช่วยตนเองและช่วยผู้อื่นให้อยู่ในสถานะ ที่น่าปรารถนา

2. ด้านของความเป็นชาติที่มีอารยธรรม ถ้าประชาชนของประเทศใดมีจำนวนเปอร์เซ็นต์ของการอ่านออกเขียนได้สูง ก็แสดงว่าประเทศนั้นเป็นชาติที่มีอารยธรรมสูง ในขณะเดียวกันถ้าพลเมืองของประเทศใดมีความสนใจในการอ่านหนังสือมากด้วย ก็เป็นการตัดสินใจได้ทันทีว่า พลเมืองของประเทศนั้น ก็เป็นผู้มีศีลธรรมและวัฒนธรรมสูงด้วย

3. ด้านการดำรงชีวิต การอ่านจะช่วยให้เป็นอย่างดี เพราะการอ่านเป็นการสร้างประสบการณ์พื้นฐาน คนเราสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยการอ่าน กับทั้งยังเป็นการเตรียมตัวสร้างประสบการณ์พื้นฐาน คนเราสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยการอ่าน ทั้งยังเป็นการเตรียมตัวเพื่ออาชีพอีกด้วยนอกจากนี้การอ่านยังส่งเสริมให้คนเกิดความเข้าใจและมีความชำนาญในวิชาชีพประเภทต่าง ๆ มากขึ้น

วรรณิ โสมประยูร (2537 : 121) สรุปความสำคัญของการอ่านไว้ ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับ ผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองได้รับความรู้และประสบการณ์ตามที่ต้องการ

2. ในชีวิตประจำวันโดยทั่วไป คนเราต้องอาศัยการอ่านติดต่อสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจกับบุคคลอื่นร่วมไปกับทักษะการฟัง การพูดและการเขียนทั้งในด้านภารกิจส่วนตัวและการประกอบอาชีพการงานต่าง ๆ ในสังคม

3. การอ่านช่วยให้บุคคลสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากสิ่งที่อ่านไปปรับปรุงและพัฒนาอาชีพหรือธุรกิจการงานที่ตัวเองกระทำอยู่ให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

4. การอ่านสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น ช่วยให้มีมั่นคงปลอดภัย ช่วยให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ช่วยให้มีเกียรติยศและชื่อเสียง ฯลฯ

5. การอ่านทั้งหลายจะส่งเสริมให้บุคคลได้ขยายความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้นอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ทำให้เป็นผู้รอบรู้เกิดความมั่นใจในการพูดปราศรัย การบรรยายหรือการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ นับว่าเป็นการเพิ่มบุคลิกภาพ และความน่าเชื่อถือให้แก่ตนเอง

6. การอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์หลายชนิด นับว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการที่น่าสนใจมาก เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน ฯลฯ เป็นการช่วยให้บุคคลรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานได้เป็นอย่างดี

7. การอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีต เช่น ศิลาจารึก ประวัติศาสตร์ เอกสารสำคัญ วรรณคดี ฯลฯ จะช่วยให้ผู้นับรู้จักอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยเอาไว้และสามารถพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 2) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และช่วยสนองความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ได้ทุกเรื่อง ซึ่งมีอยู่ในทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท โดยเฉพาะความรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในโลกนี้

พนิตนันท์ บุญพามี (2542 : 3) ได้สรุปความสำคัญของการอ่านได้ว่า การอ่านมีความจำเป็นต่อชีวิตของคนยุคปัจจุบัน เพราะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านวัตถุ วิทยาการและความนึกคิด การอ่านช่วยให้เราสามารถติดตามความเคลื่อนไหว และความก้าวหน้าได้ทันการ การอ่านจะช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้ ความคิด และวิจารณ์ญาณให้คนเรามีความงอกงามทางวุฒิภาวะ วุฒิปัญญา และความสามารถมากยิ่งขึ้น การอ่านส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณของผู้อ่านให้เป็นที่ไปในทางที่ดีอย่างดีงาม

ได้โดยตนเอง รวมทั้งสามารถพัฒนาคนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้อย่างดี การอ่านเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมประสานความรู้ ความเข้าใจของมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาให้ถึงกัน ให้ประจักษ์ในความจริงอย่างเดียวกัน และให้สามารถประกอบกิจต่าง ๆ อันเป็นคุณประโยชน์ร่วมกันได้เป็นอย่างดีหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า การอ่านนำมนุษย์ผ่านพรมแดนทางภูมิประเทศ และวัฒนธรรมขณะเดียวกัน การอ่านช่วยให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินในชีวิตมากขึ้น เพราะการอ่านวรรณกรรมดี ๆ ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินในยามว่าง

จะเห็นได้ว่าการอ่านมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคนเป็นอย่างมาก มนุษย์จำเป็นต้องใช้การอ่านในการติดต่อสื่อสาร ทำความเข้าใจกับบุคคลอื่น และนำความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ จากเรื่องที่อ่านไปสร้างประโยชน์แก่ตนเองได้

3.3 ประเภทของการอ่าน

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2523 : 11) กล่าวถึงประเภทของการอ่านอย่างกว้าง ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

1. อ่านในใจ
2. อ่านออกเสียง

แต่สำหรับการอ่านออกเสียงนั้น ยังแบ่งชนิดย่อยต่อไปได้อีก คือ

- 2.1 อ่านออกเสียงปกติ
- 2.2 อ่านทำนองเสนาะ (กรณีที่เป็นบทร้อยกรอง)
- 2.3 อ่านตีบท

การอ่านประเภทใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการอ่านในใจหรืออ่านออกเสียง และเลือกบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรองมาอ่าน ถ้าจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้ว จำเป็นต้องรู้จักอ่านอย่างตีความได้ด้วย การอ่านแล้วสามารถตีความได้ ถือเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญยิ่ง ซึ่งนักศึกษาระดับสูงจะพึงสร้างคุณสมบัติชนิดนี้ให้เกิดขึ้นในตน

ไพฑูรย์ สินถรณ์ (2538 : 57) แบ่งการอ่าน เป็น 2 ชนิด คือ การอ่านออกเสียง และการอ่านในใจ

1. การอ่านออกเสียง แบ่งการอ่านตามลักษณะคำประพันธ์ได้ 2 ประเภท คือ

1.1 การอ่านร้อยแก้ว ควรอ่านให้ถูกต้องตามอักขรวิธีหรือตามที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนด อ่านเน้นและไม่เน้นเสียง ให้คำ กลุ่มคำ และประโยค เพื่อเข้าใจ

สารที่ผู้เขียนส่งให้ผู้อ่าน นอกจากนี้ต้องอ่านให้ถูกจังหวะ ลีลา และท่วงทำนองซึ่งต่างกันตาม ชนิดของงานเขียน เช่น บทความ ขำว หรือแถลงการณ์ ฯลฯ

1.2 การอ่านร้อยกรอง การอ่านชนิดนี้มุ่งให้เกิดความเพลิดเพลิน ซาบซึ้งในรสไพเราะเป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องอ่านอย่างมีจังหวะ ลีลา และท่วงทำนองตามลักษณะ ของคำประพันธ์แต่ละชนิด การอ่านร้อยแก้วและร้อยกรอง แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.2.1 การอ่านออกเสียงปกติ คือ การอ่านโดยใช้เสียงธรรมชาติให้ ถูกต้อง ชัดเจน เสียงที่อ่านเป็นสำเนียงพูด การออกเสียงสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ ตัวควบ กล้า ตลอดจน การเว้นวรรคตอนถูกต้อง การเว้นวรรคตอนในการอ่านถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าเว้นวรรคตอนผิดจะทำให้ความหมายผิดไปได้ การเว้นวรรคตอนในร้อยแก้ว บางครั้ง ไม่จำเป็นต้องเว้นวรรคตามที่ปรากฏในหนังสือที่อ่าน แต่จะต้องคำนึงถึงความสละสลวย ความชัดเจนในการสื่อความหมายเป็นสำคัญ

1.2.2 การอ่านเป็นทำนอง ได้แก่การอ่านให้มีเสียงสูงๆ ต่ำๆ มีจังหวะและเอื้อนเสียงให้เกิดทำนองเสนาะต่าง ๆ

การอ่านในทำนองร้อยแก้วหรือการอ่านร้อยแก้วเป็นทำนอง ใช้ในการ อ่านหนังสือเทศน์ที่เรียกว่า ทำนองธรรมวัตร ซึ่งจะเริ่มต้นด้วยเสียงดังก้องก่อน แล้วค่อย ๆ แผ่วเบาในตอนท้ายวรรค

การอ่านทำนองร้อยแก้วหรือการอ่านร้อยกรองเป็นทำนอง ได้แก่ การ อ่านให้มีเสียงสูงต่ำ มีจังหวะสั้น-ยาว เน้นเสียง เน้นสัมผัสเอื้อนเสียงหนักเบาเป็นทำนอง ซึ่ง เรียกว่า การอ่านทำนองเสนาะ

2. การอ่านในใจ การอ่านในใจสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่า การอ่านออกเสียง ถ้าพูดถึงการอ่านโดยทั่ว ๆ ไปมักจะหมายถึงการอ่านในใจมากกว่าการอ่าน ออกเสียง นอกจากนี้การอ่านยังแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การอ่านในใจ เป็นการอ่านเงียบ ผู้อ่านต้องมีความสามารถทางด้าน ภาษาและความคิด สามารถเก็บความคิดจากข้อความที่อ่านได้ การอ่านในใจที่มีประสิทธิภาพมี ลักษณะดังนี้

2.1.1 อ่านได้เร็ว หมายถึง ใช้เวลาน้อย แต่อ่านได้มาก

2.1.2 อ่านได้ความ หมายถึง จับใจความได้

2.1.3 อ่านตีความ หมายถึง บอกความหมายของข้อความที่อ่าน

2.1.4 อ่านวิเคราะห์ หมายถึง สามารถแยกแยะส่วนต่างๆ เพื่อ
พิจารณาทำความเข้าใจ

2.1.5 อ่านขยายความ หมายถึง การอธิบายเพิ่มเติมรายละเอียด

2.1.6 อ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การตีความ วิเคราะห์
เพื่อให้รู้ถึงคุณค่าในเรื่องที่อ่าน

2.2 การอ่านออกเสียง หมายถึง การอ่านโดยเปล่งเสียงตามตัวหนังสือ
การอ่านออกเสียงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การอ่านออกเสียงตามปกติ และการอ่าน
ทำนองเสนาะ

วรรณิ โสภประยูร (2537 : 127) แบ่งประเภทการอ่านเพื่อประโยชน์ใน
การเรียนการสอน ดังนี้

1. การอ่านออกเสียง แบ่งได้ 3 แบบ ได้แก่
  - 1.1 การอ่านร้อยแก้ว
  - 1.2 การอ่านร้อยกรอง
  - 1.3 การอ่านทำนองเสนาะ
2. การอ่านในใจ แบ่งได้ 7 แบบ ได้แก่
  - 2.1 การอ่านแบบค้นคว้าหาความรู้ เช่น ตำรา
  - 2.2 การอ่านแบบจับใจความสำคัญ หรือหาสาระสำคัญของเรื่อง เช่น
การอ่านบทความ
  - 2.3 การอ่านแบบหารายละเอียดทุกตอน เช่น อ่านประวัติศาสตร์
อ่านลำดับเหตุการณ์
  - 2.4 การอ่านแบบหารายละเอียดทุกคำเพื่อการปฏิบัติ เช่น อ่านคู่มือ
การใช้เครื่องไฟฟ้า อ่านวิธีประกอบอาหาร
  - 2.5 การอ่านแบบวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อหาเหตุผล เช่น อ่านข่าว
เหตุการณ์สำคัญ
  - 2.6 การอ่านแบบได้ตรงโดยใช้วิจารณญาณเพื่อหาข้อเท็จจริง ข้อดี
ข้อเสีย สำหรับเลือกแนวทางปฏิบัติ เช่น อ่านโฆษณา
  - 2.7 การอ่านแบบคร่าวๆ เพื่อสังเกตและจดจำ เช่น อ่านชื่อสถานที่
ต่าง ๆ เมื่อเวลานั่งรถผ่านไป

3.4 จุดประสงค์ของการอ่าน

ประคิชฐ์ วัชรคิชฐ์ (2516 : 51) กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสอนอ่าน ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน
2. ให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน เช่น เด็กทราบว่า การอ่านนั้นให้ประโยชน์ทั้งในด้านความรู้ความบันเทิง เด็กเต็มใจที่จะอ่านโดยไม่ฝืนใจอ่าน ดังนี้เป็นต้น
3. ให้เด็กเข้าใจความหมายของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง และเก็บใจความได้
4. ให้เด็กได้รู้จักคำต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเขียนได้
5. ส่งเสริมให้เด็กมีความรู้กว้างขวาง เพราะการอ่านย่อมทำให้เด็กรู้เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน
6. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักที่จะเลือกหนังสืออ่านตามรสนิยม และความสนใจของเด็ก
7. ให้เด็กมีความสามารถในการอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง และอ่านในใจสามารถเก็บใจความ และเรื่องราวต่าง ๆ ได้
8. ให้เกิดจินตนาการเมื่อได้อ่านข้อความในหนังสือ และสามารถถ่ายทอดจินตนาการนั้นออกมาเป็นคำพูดหรือข้อเขียน

วรรณิ โสมประยูร (2537 : 127) กล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต การอ่านแต่ละครั้งจะมีความมุ่งหมายแตกต่างกันออกไป ถ้าผู้อ่านตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านแต่ละครั้งไว้ จะช่วยให้การอ่านมีประสิทธิภาพสูงในจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่

1. การอ่านเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม เช่น อ่านตำรา อ่านบทความ อ่านสารคดี
  2. การอ่านเพื่อความบันเทิง เช่น อ่านนวนิยาย อ่านการ์ตูน อ่านวรรณคดี
  3. การอ่านเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือประเภทชวนหัวต่าง ๆ
  4. การอ่านเพื่อหารายละเอียดของเรื่อง เช่น อ่านสารคดี อ่านประวัติศาสตร์
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2538 : 56) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายในการอ่านเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน ได้แก่ การอ่านนวนิยาย เรื่องสั้น หนังสือพิมพ์ หรือสิ่งตีพิมพ์ในนิตยสาร เป็นการอ่านเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ แต่ในขณะที่เดียวกันก็จะได้รับ

ความรู้ไปด้วย การอ่านชนิดนี้ทำได้ง่ายเพียงแต่เข้าใจเรื่องราว และจับใจความสำคัญให้ได้ก็เพียงพอแล้ว

2. อ่านเพื่อความรู้ ได้แก่ การอ่านตำราวิชาการ สารคดี บทความ ซึ่งจะละเอียดเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้อ่านเป็นประการสำคัญ ผู้อ่านบางคนต้องการอ่านเพื่อทวิปัญญา ซึ่งต้องอ่านซ้ำ ๆ อ่านไปคิดไป ยิ่งอ่านซ้ำยิ่งก่อให้เกิดปัญญา หรือบางคนต้องการอ่านเพื่อเขียนรายงานตำราหรือวิทยานิพนธ์ก็จะต้องอ่านหนังสือหลาย ๆ เล่มเพื่อประมวลความคิดที่ได้จากการอ่านแล้วนำไปเขียน

พอบ โปษะกฤษณะ (2538 : 109) แยกประเภทจุดมุ่งหมายได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ

1. เพื่อให้รู้ การอ่านไม่ว่าเรื่องเล็กเรื่องน้อยหรือเรื่องใหญ่ ๆ จุดประสงค์ที่มาก่อนก็คือเพื่อให้รู้ เช่น การอ่านสลาทยาเพื่อให้รู้จะได้กินยาถูก อ่านประกาศ อ่านตำราอ่านข่าว ฯลฯ

2. เพื่อให้เกิดความบันเทิง การอ่านเป็นยาอายุวัฒนะอย่างหนึ่ง เป็นอาหารใจทำให้เกิดความเพลิดเพลิน หนังสือสามารถสร้างจินตนาการและเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้คล้อยตามเกิดความสนุกสนานราวกับไปอยู่อีกโลกหนึ่งได้ สามารถทำให้ได้พบอยู่ในสมัยต่าง ๆ ในถิ่นที่ต่าง ๆ อย่างที่ผู้อ่านนึกไม่ถึง

เอกฉัท จารุเมธีชน (2539 : 37) โดยทั่วไปเราอ่านหนังสือเพื่อความมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. อ่านเพื่อศึกษาเรื่องราวโดยละเอียด ได้แก่ การอ่านตำราวิชาการต่าง ๆ
2. อ่านเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ ได้แก่ การอ่านคำแนะนำอ่านเพื่อหาคำตอบของคำถามหรือปัญหา อ่านเพื่อต้องการประโยชน์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะอ่านเพื่อหาข้อมูลเพื่อทำการวิจัย เป็นต้น

3. อ่านเพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดี นวนิยาย วรรณคดี เป็นต้น

3.5 คุณสมบัติในการอ่านที่ดี

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2523 : 5) กล่าวว่า ลักษณะของนักอ่านที่ดี คือ

1. อ่านหนังสือได้เร็ว ถูกต้องและเข้าใจความหมายได้ทันที
2. รู้จักค้นหาหนังสืออ่าน
3. รู้จักการใช้ห้องสมุด เพื่อเป็นหนทางนำไปสู่การหาหนังสืออ่าน

4. มีสมาธิแน่วแน่ในการอ่านไม่ใจลอย
5. รู้วิธีอ่านหนังสือที่ถูกต้อง
6. รู้จักการจดบันทึกและข้อความเพื่อนำไปใช้ต่อไป
7. เข้าใจศิลปะการแต่งหนังสือ ศิลปะการใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหารทั้งร้อยแก้ว และร้อยกรอง

8. มีวิจารณ์งานในการตัดสินใจและข้อเท็จจริงในหนังสือ นั้น ๆ
ศรีรัตน์ เจริญจันทร์ (2536 : 9) กล่าวถึงลักษณะของนักอ่านที่ดี มีดังนี้

1. อ่านในใจไม่ใช่อ่านออกเสียง
2. อ่านได้อย่างน้อยมาทีละ 400 – 500 คำ
3. เปลี่ยนแปลงอัตราการอ่านตามชนิดของเรื่องที่อ่าน และจุดประสงค์ในการอ่าน
4. กวาดสายตาไม่เกิน 3 – 4 ครั้ง ต่อการอ่าน 1 บรรทัด อ่านทุกวรรคทุกตอน ไม่ข้ามบรรทัด
5. มีสมาธิในการอ่านดี ตัดขาดจากโลกภายนอก สนใจแต่เรื่องที่อ่าน
6. จับใจความสำคัญและเข้าใจเรื่องที่อ่านเป็นอย่างดี
7. อ่านหนังสือได้นาน ๆ โดยไม่รู้สึกเบื่อหน่ายและเหนื่อย
8. ยอมรับว่าคนเหล่านั้นสามารถเพิ่ม และปรับปรุงทักษะการอ่าน และพัฒนารสนิยมการอ่าน และควรกระทำอย่างเสมอ
9. มีความปรารถนาพึงพอใจและตั้งใจที่จะอ่านอย่างไม่มีสิ้นสุด
10. ยอมรับว่าการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต เช่นเดียวกับอากาศสำหรับหายใจ

พื่อน เปรมพันธุ์ (2542 : 106) กล่าวว่า การสร้างเสริมและฝึกฝนให้มีคุณลักษณะของการเป็นนักอ่านที่ดีนั้น ควรฝึกฝนและปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. รู้จักเลือกหนังสืออ่าน รู้ว่าหนังสือใดดีไม่ดี ควรอ่านหรือไม่ควรอ่าน นอกจากนี้ควรรู้ว่าหนังสือ ประเภทใดควรอ่านอย่างไร มีกลวิธีอย่างไรจึงจะได้ความรู้โดยเร็วและประหยัด
2. มีสมาธิมั่นคงและมีความอดทนในการอ่าน สามารถอ่านหนังสือได้ในระยะเวลาานาน ๆ ไม่เบื่อหน่าย

3. มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์พอสมควรเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ได้แก่ ความรู้ทั่วไป ถ้อยคำ สำนวน โวหาร ศิลปะการแต่ง เป็นต้น
4. รู้จักตั้งจุดประสงค์ในการอ่าน และพยายามอ่านให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
5. มีความพร้อมในการอ่าน คือ ความพร้อมทั้งทางร่างกายทางสมอง ทางสังคม ทางอารมณ์ ประสบการณ์ รวมถึงความรู้ทางภาษาคำย
6. รู้จักประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่าน ได้ถูกต้องรวดเร็ว
7. มีนิสัยจดบันทึกรวบรวมความรู้ความคิดที่ได้จากการอ่าน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เพื่อนำมาอ้างอิงในโอกาสที่ต้องใช้
8. หมั่นทบทวน ติดตาม สืบต่อ ความรู้ทั้งเก่า และใหม่อย่างสม่ำเสมอ
9. มีวิจรรณญาณในการอ่าน รู้จักใคร่ครวญ ตัดสิน วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาข้อเท็จจริงของหนังสือที่อ่าน เก็บสิ่งที่เห็นว่าเป็นประโยชน์นำไปใช้ในโอกาสต่อไป

3.6 การอ่านเพื่อความเข้าใจ

การอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นการอ่านที่มีความสำคัญ ผู้อ่านจะต้องเข้าใจเรื่องที่ผู้เขียนเขียน ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจอาจแยกได้เป็น 4 ประการ คือ (กรมวิชาการ. 2539 : ๗)

1. การอ่านและเข้าใจตามตัวหนังสือ ได้แก่ การอ่านเพื่อตอบคำถาม เพื่อหารายละเอียดของเรื่อง เพื่อหาข้อเท็จจริงของเรื่อง เพื่อทำตามคำสั่งเป็นการอ่านที่ใช้ความจำในการอ่าน
2. การอ่านเพื่อตีความเป็นการอ่านเพื่อความคิดสำคัญของเรื่อง หาข้อสรุปของเรื่อง หาเหตุผล การแก้ปัญหา
3. การอ่านเพื่อวิเคราะห์ เป็นการอ่านเพื่อประเมินสิ่งที่อ่าน ตัดสินว่าถูกหรือผิด หรือหาคุณค่าในสิ่งที่อ่าน การอ่านเพื่อวิเคราะห์เป็นการอ่านเพื่อหาความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น หาข้อแตกต่างระหว่างความคิดเห็นกับข้อเท็จจริงกับจินตนาการ หรือสามารถบอกข้อความเป็นข้อความแสดงถึงการโฆษณาชวนเชื่อ
4. การอ่านเพื่อสร้างสรรค์ เป็นการอ่านแล้วสามารถบอกแนวคิดของเรื่องได้หาข้อคิดจากเรื่องที่อ่านได้

การอ่านเพื่อความเข้าใจ ผู้อ่านจะต้องมีความสามารถในการคิด

สามารถอ่านเพื่อจำเรื่อง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ ผู้อ่านจะต้องมีความสามารถในการทำแผนภาพโครงเรื่องจากเรื่องที่อ่าน จึงนำไปสู่การอ่านเพื่อความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องหาคำสำคัญของเรื่องได้ในแต่ละย่อหน้า จะช่วยให้นักเรียนหาประเด็นสำคัญของเรื่องได้โดยสะดวก

จรรยา บุญมีประเสริฐ (2537 : 23) ได้แสดงความเห็นว่า ความเข้าใจในการอ่านไม่ได้จำกัดอยู่ที่เพียงการตอบคำถามได้ถูกต้องเท่านั้น แต่หมายถึงความเข้าใจ 2 ระดับ คือ

1. ระดับต่ำ ความเข้าใจระดับนี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้อ่านพอใจกับสิ่งที่ตนอ่าน เข้าใจความหมาย และมีมโนทัศน์อย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์
2. ระดับสูง นักเรียนต้องจับใจความสำคัญให้ได้ เข้าใจถึงแก่นแนวคิดที่เขียนอยู่ และสามารถเปรียบเทียบแนวคิดเหล่านั้นกับสิ่งที่เคยรู้มา เพื่อที่จะรับเอาสาระสำคัญและแนวคิดใหม่มาผสมผสานเป็นมโนทัศน์ทั้งใหม่และเก่าให้เข้าด้วยกัน

บารเนท (Beret. 1990 : 152 ; อ้างอิงมาจาก สายสุนีย์ สกุลแก้ว. 2534 : 21) ได้จัดลำดับขั้นการอ่านโดยอาศัยจัดการแบ่งประเภทตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ระดับการอ่านตามตัวอักษร (Literal Comprehension Level) คือความสามารถในการอ่านจับใจความรายละเอียดต่าง ๆ จับใจความสำคัญและลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ สามารถเปรียบเทียบเรื่องราวที่อ่าน ทั้งในแง่ของความแตกต่างและความเหมือน ทราบความสัมพันธ์ ทราบเหตุผลถึงลักษณะเฉพาะของตัวละครในเรื่องที่อ่าน และสามารถจำและทบทวนเรื่องที่อ่านได้
2. ระดับการจัดเรียบเรียงใหม่ (Reorganization Level) ความสามารถในการแยกแยะประเภทของสิ่งต่าง ๆ ให้สามารถย่อเรื่องที่อ่านได้ทั้งหมด หรือข้อความบางตอนได้ สามารถสรุปและสังเคราะห์เรื่องที่อ่านได้
3. ระดับการให้ความคิดเห็น (Inferential Comprehension Level) ได้แก่ความสามารถในการนำความคิดเห็น และรายละเอียดที่ได้จากการอ่านความคิดเห็นและประสบการณ์ส่วนตัวมาใช้สรุปให้หัวข้อวินิจฉัยสนับสนุนรายละเอียด สรุปใจความสำคัญ ลำดับเหตุการณ์ และการตีความของภาษาซึ่งมิได้ปรากฏให้เห็นโดยตรงจากข้อความที่อ่าน
4. ระดับประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถที่จะตัดสินและประเมินผลด้วยตนเองว่า เรื่องที่อ่านนั้นอะไรเป็นข้อเท็จจริง (Fact) อะไรเป็นจินตนาการ (Fantasy) อะไรเป็นความคิดเห็น (Opinions) ตลอดจนสามารถประเมินความเชื่อถือได้ของ

เรื่องที่อ่าน และประเมินผลในแง่ของความคิดเห็นส่วนตัวว่า มีคุณค่าเหมาะสมที่จะยอมรับหรือไม่

5. ระดับความซาบซึ้ง (Appreciation) ความสามารถในระดับนี้เป็นการอ่านในระดับสูงสุด คือ มีอารมณ์ตอบสนองตามเนื้อเรื่อง ตามภาษาของผู้เขียนตลอดจนการสร้างภาพพจน์และการแสดงออกทางอารมณ์ จากการที่ได้อ่านเรื่องราว

เมื่อพิจารณาถึงระดับความเข้าใจการอ่านนั้น จะเห็นได้ว่าระดับของความเข้าใจในการอ่านนั้นจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการอ่านและความสามารถของผู้อ่าน เพราะถ้าผู้อ่านไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่อ่านไม่สามารถจับใจความสำคัญของสิ่งที่อ่าน จะไม่สามารถนำความรู้ ความคิด จากสิ่งที่อ่านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ฉะนั้นในการสอนอ่าน ผู้สอนจำเป็นต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติเหล่านี้ เพื่อพัฒนาการอ่านให้ได้ผลมากที่สุด

3.7 หลักและทฤษฎีการสอนอ่าน

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2527 : 108 – 111) ได้กล่าวถึงทฤษฎี การอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านที่เน้นพฤติกรรมการเรียนรู้ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองโดยให้การเสริมแรงที่เหมาะสม ในขณะที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น การอ่านจะเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ที่มีการจัดลำดับไว้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึงการอ่านต้องประกอบด้วยทักษะเบื้องต้น และทักษะที่มีการซับซ้อน แต่ทักษะที่เป็นพื้นฐานก็จะถูกหลอมรวมเข้าด้วยกัน โดยผ่านกลวิธีการฝึกให้นักเรียนแยกแยะได้ว่าส่วนใดเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอักษร และส่วนใดเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเนื้อหา

2. การอ่านที่เน้นความรู้ความเข้าใจ ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจมีแนวคิดว่าพฤติกรรมทุกอย่างจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ประสบการณ์ในการเรียนรู้ การรู้จักสะสมความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสมองส่วนกลางในการตีความตัวแปรต่าง ๆ การเรียนรู้จึงขึ้นอยู่กับการเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับประสบการณ์เดิม และแสดงออกอย่างเหมาะสม

3. การอ่านที่เน้นทฤษฎีพัฒนาการ มีแนวคิดในการเรียนรู้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยที่ฟังผู้อื่น และจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ ตามวัย สิ่งสำคัญของช่วงอายุ คือจะมีการเรียนรู้ทักษะเฉพาะอย่างในแต่ละช่วงอายุ ถ้าช่วงนั้นไม่เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม พัฒนาการเรียนรู้ในช่วงนั้นก็จะต้องบกพร่องไป และจะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ในภายหลัง ดังนั้น การอ่านจึงเป็นกระบวนการรับรู้ ซึ่งมีพื้นฐานพัฒนาต่าง ๆ ตามความสามารถที่นักเรียนแสดงออกในการอ่าน เป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับพัฒนาการของผู้เรียน

กรมวิชาการ (2539 : ๓ - ค) ได้กล่าวถึงทฤษฎีสคีมา (Schema Theory) ว่าเป็นทฤษฎีโครงสร้างของความรู้ สคีมาเป็นโครงสร้างความรู้ที่เกิดขึ้นในสมองของผู้อ่าน ความรู้เหล่านั้นได้จัดเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ และความรู้เหล่านั้นจะเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรู้เข้าด้วยกัน การอ่านเพื่อความเข้าใจต้องอาศัยโครงสร้างของความสามารถอ่าน และข้อมูลจากบทอ่านมาช่วยทำความเข้าใจการอ่าน ผู้อ่านต้องการโครงสร้างของความรู้จากการอ่าน 2 ประเภท คือ

ประเภทที่หนึ่ง เป็นโครงสร้างความรู้ของบทอ่านหรือโครงสร้างความรู้ของหนังสือ ได้แก่ หัวข้อต่าง ๆ ของเรื่องที่อ่าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น

ประเภทที่สอง ได้แก่ จุดประสงค์ของการอ่าน ซึ่งเป็นความคาดหวังของผู้อ่าน ว่าต้องการทราบเนื้อเรื่องที่อ่านเกี่ยวกับเรื่องใด

ดังนั้น ขอบเขตของความรู้หรือ โครงสร้างความรู้จะช่วยให้ผู้อ่านค้นพบความรู้ใหม่ที่ต้องการจากการอ่าน การอ่านจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านจากหนังสือ โครงสร้างความรู้หรือสคีมาจะช่วยให้ผู้อ่านเชื่อมโยงความรู้ใหม่ ประสบการณ์พื้นฐานที่ผู้อ่านมีอยู่ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่อ่านมากขึ้น ดังนั้นการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ ครูจะต้องช่วยนักเรียนให้สามารถมี知識เดิมเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ในหนังสืออ่าน จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ดี ความรู้ทั้งหลายของผู้อ่านจะถูกเก็บเป็นหน่วยความรู้ และความรู้เหล่านี้จะเชื่อมโยงเป็นโครงสร้างความรู้หรือสคีมา โดยนำความรู้มาสัมพันธ์กัน ความรู้ที่เชื่อมโยงเหล่านี้จะทำให้อ่านแล้วเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เช่น ดินสอมีสี่ด้าน - ต้องเหลาให้แหลม - ใช้เขียนกับสมุดเมื่อเขียนผิดใช้ยางลบคำที่เขียนผิด การเชื่อมโยงดินสอ - สมุด - ยางลบจัดเป็นหมวดหมู่ของความรู้หรือความคิดรวบยอดว่า เครื่องเขียนเป็น โครงสร้างความรู้หรือแบบแผนของความรู้

ฉะนั้นความรู้ที่นักเรียนมีอยู่และจัดความรู้มาสัมพันธ์กันเป็นโครงสร้างความรู้หรือแบบแผนความรู้ นั้น จะนำมาช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่านได้อย่างลึกซึ้ง แต่เมื่อนักเรียนอ่านคำว่า เครื่องเขียน จะรู้ว่าหมายถึงอะไรบ้าง อ่านคำว่า สมุด หรือยางลบ จะรู้ว่าใช้ทำอะไรเป็นต้น โครงสร้างความรู้หรือสคีมาจะช่วยให้ผู้อ่านรับรู้ความหมายของคำใหม่ได้มากขึ้นใช้เดาความในบริบท ในเวลาอ่านช่วยในการแยกแยะข้อความสำคัญกับรายละเอียดของเรื่องที่อ่านช่วยตีความในเรื่องที่อ่าน เป็นต้น

วิธีสอนเพื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้หรือแบบแผนความรู้ (Schema) มีดังนี้

1. สอนอ่านจากบทเรียนสั้น ๆ โดยสอนจากคำไปสู่วลีจากวลีไปสู่

ประโยค จากประโยคไปสู่ย่อหน้า

2. สอนอ่าน โดยให้นักเรียนอ่าน แล้วทำนายว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ต่อไปผลจากเหตุการณ์นั้นควรเป็นอย่างไร

3. ถ้านักเรียนไม่มีโครงสร้างความรู้ หรือแบบแผนความรู้หรือสัทภาพของเรื่องที่อ่าน ครูควรสร้างความรู้พื้นฐานโดยการสนทนาเรื่องในบทอ่าน เพื่อสร้างขอบเขตความรู้ในบทเรียนเป็นพื้นฐานการอ่าน

4. ให้นักเรียนตั้งคำถามก่อนอ่านและคำถามหลังอ่าน ทฤษฎีการอ่านที่กล่าวมานั้น เป็นทฤษฎีการอ่านที่เน้นการจัดลำดับข้อความเน้นวิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อความรวมทั้งทฤษฎีการอ่านที่เน้นพฤติกรรม เน้นความรู้ความเข้าใจ และเน้นทฤษฎีพัฒนาการตลอดจนวิธีการเรียนอ่านของเด็ก ซึ่งมี 3 ทางด้วยกัน คือ การสังเกตภาพที่สัมพันธ์กับคำอ่านโดยใช้เสียงพาไป การจำรูปคำ ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้สามารถนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจให้เกิดผลดี

3.8 แนวการสอนอ่านภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

แนวการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีดังนี้ (กรมวิชาการ, 2539 : ก-จ)

1. การอ่านในใจ การสอนอ่านในใจเป็นการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจและสัมพันธ์กับการสอนพูด ฟัง และเขียน การสอนอ่านในใจมี 3 ขั้นตอนคือ

1.1 การเตรียมการอ่าน การเตรียมการอ่านเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างประสบการณ์พื้นฐานให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านและเกิดความเข้าใจในการอ่านเพื่ออ่านคำยากและตั้งจุดมุ่งหมายการอ่าน ในการเตรียมการอ่านครูจะต้องจัดกิจกรรม 3 กิจกรรมประมาณ 20 นาทีดังนี้

1.1.1 กิจกรรมสร้างประสบการณ์พื้นฐานอาจจัดกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

1. สนทนาเกี่ยวกับชื่อเรื่องและแนวคิดของเรื่อง
2. ดูภาพในหนังสือแล้วสนทนาเกี่ยวกับภาพ
3. เล่าเรื่องที่อ่านพอเป็นสังเขป
4. อ่านบทนำเรื่อง (ถ้ามี) เพื่อให้รู้เรื่องย่อ
5. อ่านข้อความบางตอนที่เป็นตอนสำคัญของเรื่องแล้ว

อภิปรายเพื่อให้ได้การคิดพื้นฐาน

6. นำคำสำคัญของเรื่องมาสนทนาว่าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับคำสำคัญนั้นอย่างไรบ้าง

7. ทดสอบเกี่ยวกับคำศัพท์

8. นำคำสำคัญเกี่ยวกับเรื่องมาทำแผนภาพเครือข่ายความสำคัญ

9. ระดมความคิดเกี่ยวกับความรู้เดิมในเรื่องที่จะอ่าน

1.1.2 อ่านคำยากในบทเรียน ครูควรสำรวจบทเรียนว่า คำศัพท์ในบทเรียนมีคำใดบ้างที่เป็นคำยาก โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้สอนเป็นเครื่องตัดสินว่าคำใดนักเรียนยังอ่านไม่ได้ หรือคำที่มีรูปคำอ่านยาก ไม่เข้าใจความหมายหรือชื่อตัวละครที่อ่านยาก ผู้สอนควรนำคำเหล่านั้นมาจัดทำเป็นใบงานหรือบัตรคำให้นักเรียนฝึกอ่าน

1.1.3 ครูควรบอกแนวทางการเรียนแก่นักเรียนว่าจะทำกิจกรรมอะไรบ้าง มีจุดประสงค์อย่างไรเช่น อ่านบทเรียนแล้วให้นักเรียนหาคำตอบ หาใจความสำคัญ ทารายละเอียด หรือเพื่อสรุปความแล้วจะอภิปรายหรือเขียนตอบลงสมุดเป็นต้น

1.2 การอ่านในใจการอ่านในใจเป็นขั้นของการอ่านเพื่อความเข้าใจมีกิจกรรมดังนี้

1.2.1 อ่านสำรวจและตั้งคำถาม ผู้อ่านจะอ่านสำรวจโดยอ่านบทเรียนคร่าว ๆ ใช้ทักษะการอ่านข้ามแล้วการกวาดสายตาดูเฉพาะตอนที่สำคัญเป็นการอ่านเร็ว ๆ แล้วตั้งคำถามช่วยกันบอกคำถามที่นักเรียนคิดขึ้นแล้วครูเขียนบนกระดานดำ

1.2.2 อ่านพินิจแล้วตอบคำถาม ผู้อ่านจะอ่านบทเรียนอีกครั้งอย่างพินิจพิจารณาเพื่อหาคำตอบ จับประเด็นสำคัญ ทารายละเอียดของเรื่อง หาเหตุผลของเหตุการณ์ ลำดับเหตุการณ์ เป็นต้น แล้วตอบคำถามปากเปล่าแล้วอภิปรายตอนใดตอนหนึ่งที่สำคัญ

1.2.3 ตอบคำถามและทบทวน ผู้อ่านตอบคำถามตรวจสอบคำถามจากบทเรียนแล้วแก้ไขคำตอบให้ถูกต้อง

1.3 การทำแผนภาพโครงเรื่อง การทำแผนภาพโครงเรื่องเป็นกิจกรรมหลังการอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจการอ่านและนำไปสู่การพูดการฟังและการเขียนมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1.3.1 นักเรียนอ่านบทเรียนซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

1.3.2 ครูเขียนแผนภาพโครงเรื่องบนกระดานดำหรือแจกใบงานแล้วอภิปรายแนวทางการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง

1.3.3 แบ่งกลุ่มนักเรียนเขียนแผนภาพโครงเรื่อง

1.3.4 ครูกับนักเรียนช่วยกันเขียนแผนภาพโครงเรื่องอีกครั้งหนึ่ง
เป็นแผนภาพโครงเรื่องที่สมบูรณ์

1.3.5 นักเรียนคนใดคนหนึ่งเล่าเรื่องแผนภาพโครงเรื่องหรือให้
เล่าเรื่องคนละตอน

1.3.6 นักเรียนเขียนเรื่องตามแผนภาพโครงเรื่องด้วยภาษาของตนเอง

1.3.7 นักเรียนตรวจสอบเรื่องที่เขียนกับหนังสือเรียนแล้วปรับปรุง
แก้ไขตัวสะกดการันต์และสำนวนโวหาร

2. การอ่านออกเสียง การอ่านออกเสียงทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง
เป็นการอ่านเพื่อการสื่อสาร ผู้อ่านจะต้องอ่านให้ถูกต้องชัดเจน แบ่งวรรคตอนให้ถูกต้อง
แล้วออกเสียงให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง การอ่านออกเสียงจะแสดงบุคลิกภาพของผู้อ่านด้วย
การอ่านออกเสียงมี 3 ขั้นตอนคือ

2.1 การเตรียมการอ่าน ขั้นนี้ครูจะให้เด็กอ่านสำรวจบทอ่านก่อน
เพื่อสำรวจคำยากที่ยังอ่านไม่ได้ การอ่านสำรวจจะช่วยให้เด็กได้ฝึกอ่านด้วยตนเองจะทำให้เด็ก
อ่านได้คล่อง ครูควรนำคำยากมาให้เด็กได้ฝึกอ่านคำทุกครั้งจนคล่องปาก

2.2 การอ่านออกเสียง ขั้นนี้ควรสอนตามลำดับกิจกรรมดังนี้

2.2.1 ครูสาธิตการอ่านให้นักเรียนฟัง นักเรียนดูหนังสือและ
สังเกตการอ่าน การเว้นวรรคตอน การใช้น้ำเสียงในการอ่าน ในการสาธิตการอ่านครูอาจเลือก
อ่านตอนใดตอนหนึ่งหรือย่อหน้าเดียว

2.2.2 นักเรียนฝึกอ่านกับครู โดยให้อ่านเป็นแถว เป็นกลุ่มอ่าน
ทีละคนสลับกันไป

2.2.3 นักเรียนฝึกอ่านกับเพื่อน โดยอ่านให้เพื่อนฟังแล้ว
ช่วยกันแก้ไข

2.2.4 นักเรียนฝึกอ่านตามลำพัง ให้นักเรียนฝึกอ่านด้วยตนเอง

2.3 กิจกรรมหลังการฝึกอ่านออกเสียง เลือกกิจกรรมใดกิจกรรม
หนึ่งดังนี้

2.3.1 ฝึกอ่านแบบต่างๆ เช่น อ่านบทสนทนาโต้ตอบ อ่านข่าว
อ่านบทความเป็นต้น

2.3.2 ฝึกคัด เขียน แล้วนำคำมาแต่งประโยค

2.3.3 วาดภาพประกอบข้อความจากหนังสือแล้วเขียนบรรยายภาพ

3. การอ่านบทร้อยกรอง ในหนังสือเรียนจะมีบทร้อยกรองทุกบทมีวิธีสอนอ่านบทร้อยกรอง ดังนี้

- 3.1 แนะนำบทร้อยกรอง และแนะนำการอ่านตามลักษณะคำประพันธ์
- 3.2 สังเกตจำนวนคำ การใช้คำ และการส่งสัมผัสในบทร้อยกรอง
- 3.3 สรุปข้อสังเกตเป็นหลักเกณฑ์ในการแต่งบทร้อยกรองแล้วเขียนแผนผังข้อบังคับของการแต่งบทร้อยกรอง
- 3.4 ครูอ่านบทร้อยกรองเป็นจังหวะตามลักษณะคำประพันธ์ให้นักเรียนฟังด้วยเสียงธรรมชาติ
- 3.5 นักเรียนฝึกอ่านด้วยเสียงธรรมชาติ
- 3.6 ครูอ่านทำนองเสนาะตามลักษณะของคำประพันธ์ให้นักเรียนฟัง
- 3.7 นักเรียนฝึกอ่านเป็นทำนองเสนาะ
- 3.8 ทำกิจกรรมหลังฝึกอ่าน เช่น คัด เขียน หาคำคล้องจอง

อภิปราย หาข้อคิด

4. การอ่านเชิงวิเคราะห์

4.1 ความหมายของการอ่านเชิงวิเคราะห์
ราชบัณฑิตยสถาน (2539 : 764) ได้ให้ความหมายของคำว่า วิเคราะห์ หมายถึง ไตร่ตรอง แยกเป็นส่วน ๆ

รัฐจวน อินทรกำแหง และคนอื่น ๆ (2542 : 1) การอ่านอย่างวิเคราะห์ ต้องอ่านด้วยความพินิจพิจารณา ไตร่ตรอง ถิ่นกรอง แยกแยะ หาเหตุผล ส่วนดี ส่วนบกพร่องของหนังสือนั้น เพื่อให้เป็นแนวทางนำไปสู่ความคิดสรุปเกี่ยวกับหนังสือเรื่องนั้นได้

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2538 : 216) กล่าวว่า การอ่านเพื่อวิจารณ์จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ซึ่งจะเป็นผลทำให้การวิจารณ์ดูชัดเจนขึ้น การวิเคราะห์ หมายถึง การแยกแยะส่วนประกอบต่างๆ ออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2539 : 71) ได้กล่าวว่า คำว่า วิเคราะห์ใช้กันมานานแล้ว หมายถึง แยกออกเป็นส่วนๆ เพื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วน การอ่านวิเคราะห์จึงหมายถึง การอ่านเพื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

สมพร มั่นตะสูตรแห่งพิพัตน์ (2534 : 56) ได้ให้ความหมายว่า การอ่านวิเคราะห์ หมายถึง การอ่านอย่างถี่ถ้วน โดยการพิจารณาส่วนประกอบของบทอ่านอย่างละเอียด ซึ่งจะต้องอาศัยการวิจยสารประกอบกันไปด้วย จึงจะสามารถรับสารที่ผู้เขียนส่งมายังผู้อ่านได้ตามประสงค์

พนิตนันท์ บุญพามี (2542 : 103) กล่าวว่า การวิเคราะห์เป็นคำที่ใช้กันมานานแล้ว หมายถึง การแยกแยะออกเป็นส่วน ๆ เพื่อพิจารณาทำให้ถี่ถ้วนที่สุดเท่าที่จะทำได้ การอ่านอย่างวิเคราะห์จึงหมายถึง การอ่านเพื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

วัชรีย์ บุรณสิงห์ และนิรมล ศตวุฒิ (2542 : 43) ให้ความหมายว่า การอ่านเพื่อวิเคราะห์ หมายถึง การอ่านเพื่อแยกแยะความคิดที่อาจจะอยู่อย่างกระจัดกระจายในส่วนต่าง ๆ ของข้อความที่อ่าน แล้วนำมาจัดลำดับ แยกแยะประเด็นสำคัญ มีการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดมาประกอบความคิด การวิเคราะห์จำต้องอาศัยความรู้ในเรื่องนั้น ๆ มาประกอบจึงจะสามารถแยกแยะข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นออกจากกันได้อย่างถูกต้อง

จากความหมายการวิเคราะห์ของนักวิชาการข้างต้น พอสรุปได้ว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์ คือ การอ่านอย่างรอบคอบโดยใช้วิธีการอนุมานอย่างลึกซึ้งในการประเมินสิ่งที่อ่านเพื่อแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ของสิ่งที่อ่านได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

4.2 ความสำคัญของการอ่านเชิงวิเคราะห์

ชวาล แพรรัตน์กุล (2520 : 259) กล่าวว่า การวิเคราะห์เป็นสมรรถภาพทางสมองที่สำคัญมากของมนุษย์ มีคุณค่าต่อชีวิตโดยตรง เป็นที่ปรารถนาของการศึกษาทุกระดับชั้น แลกกล่าวว่า บุคคลที่ไม่เคยถูกฝึกฝนความคิดชนิดนี้ จะรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ เท่าที่ตาเห็น และตามที่ตา หู จมูก ลิ้น สัมผัสเท่านั้น แล้วก็จะหยุดอยู่เพียงแค่นั้นด้วย นั่นคือจะเห็นแต่สีสัน ทรวดทรง และพื้นผิวภายนอกของเรื่องเพียงประการเดียวเท่านั้น ไม่มีทั้งปัญญาและไร้ความสามารถที่จะมองเรื่องนั้นให้ทะลุทะลวงในเนื้อหาสาระ แก่นแท้ของจริงที่ซ่อนอยู่เบื้องใต้นั้นได้เลย

จากความสำคัญดังกล่าว จะเห็นว่า ความสามารถในการวิเคราะห์ สิ่งที่อ่านเป็นสิ่งจำเป็นต่อบุคคลทุกระดับ

4.3 องค์ประกอบของการอ่านเชิงวิเคราะห์

ทิพย์สุนทร อนันต์บุตร (2542 : 8) กล่าวว่า เมื่ออ่านแต่ละสาระไม่ว่าจะเป็นแนวสารคดี ประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ คือ

1. ประเภทของวรรณกรรม
2. แนวเรื่อง
3. แนวคิดหลัก
4. ข้อมูลเสริม
5. โวหารการเขียน
6. ท่วงทำนองเขียน

ทั้ง 6 ประการข้างต้น คือ องค์ประกอบที่มีอยู่ในแต่ละสารที่อ่านในเชิงวิเคราะห์ย่อมสามารถแยกแยะสารที่อ่านได้ตามองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ แต่ต้องไม่ก้าวล่วงไปถึงการวิจารณ์ว่าดีหรือไม่คืออย่างไร เพราะการประเมินคุณค่าของสารว่าสื่ออารมณ์มากน้อยเพียงใดมีรสเหมาะสมในการสื่ออารมณ์ต่อกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ อย่งไร เป็นเรื่องของการวิจารณ์ มิใช่การวิเคราะห์

4.4 หลักการสร้างคำถามประเมินการอ่านเชิงวิเคราะห์

ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ของมนุษย์แสดงออกได้หลายทาง โดยมีเครื่องมือหลายชนิดที่ใช้ในการวัดตามแต่จุดประสงค์ของการวัดในการเรียนรู้ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่างนิยมใช้แบบทดสอบชนิดต่างๆ วัดและประเมินผลความสามารถของผู้เรียน ฉะนั้นแบบทดสอบจึงมีความสำคัญในการเป็นเครื่องมือในการค้นคว้า พัฒนาความสามารถของผู้เรียน การอ่านเชิงวิเคราะห์ก็เช่นเดียวกัน การจะฝึกให้นักเรียนมีความสามารถได้ดั่งนั้น จะต้องฝึกให้รู้จักคิด และให้ตอบคำถามชนิดนี้เท่านั้น ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้หลักการ สร้างคำถามประเมินการอ่านเชิงวิเคราะห์ ไว้ดังนี้

ชวาล แพรรัตน์กุล (2520 : 259 – 320) แบ่งชนิดของการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสำคัญ คำถามชนิดนี้ต้องการให้ค้นหาลักษณะที่เด่นชัดของเรื่อง แบ่งการวิเคราะห์ชนิดนี้ออกเป็น 3 ชนิด คือ

1.1 คำถามวิเคราะห์ชนิด เป็นความสามารถขั้นต้นในการวิเคราะห์เป็นคำถามที่ให้นักเรียนแจกแจงบอกชนิด ลักษณะ ประเภทของข้อความ เรื่องราว วัตถุประสงค์ของเหตุการณ์ และการกระทำต่างๆ ตามกฎเกณฑ์และหลักการใหม่ที่กำหนดให้ดังตัวอย่าง

คำถาม : การทดลองนี้มีลักษณะใด

คำตอบ : เชื่อได้ น่าสงสัย ยังไม่รัดกุม กำกวม เป็นต้น

1.2 คำถามวิเคราะห์สิ่งสำคัญ เป็นคำถามที่หาค้นหาสิ่งที่มีความหมาย นัยสำคัญของเรื่องในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ให้จับใจความสำคัญเป็นเนื้อหาสาระและแก่นสารของ เรื่องราว ให้วิเคราะห์หาผลลัพธ์ ผลสรุป ความเด่นที่มีคุณค่าและความด้อยที่ไร้สาระหรือ สิ่งที่มีอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อเรื่องนั้นในทางใดทางหนึ่ง เป็นต้น คำถามชนิดนี้เป็นที่ ต้องการของการศึกษาทุกระดับ เพราะต้องการทราบว่าผู้เรียนสามารถจับจุดสำคัญของเรื่อง นั้น ๆ ได้หรือไม่ หรือมีความสามารถที่จะค้นหาสิ่งเหล่านั้นได้ดีเพียงใด ดังตัวอย่าง

คำถาม : ข้อความนี้กล่าวว่สิ่งใดสำคัญที่สุด

คำตอบ : ความเพียร ความซื่อสัตย์ ความขยัน ความอดทน เป็นต้น

1.3 คำถามวิเคราะห์เลขณัย เป็นคำถามที่ฝึกให้เป็นคนมีไหวพริบรู้ทันคน และเหตุการณ์ ดังตัวอย่าง

คำถาม : เรื่องนี้แฝงคติใดไว้

คำตอบ : ความเสียสละ ความกรุณา ความรัก ความกตัญญู เป็นต้น

2. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ การวิเคราะห์ชนิดนี้เป็นการค้นหา ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะสำคัญใด ๆ ของเรื่องราว และสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้รู้ว่าอะไร เกี่ยวข้องกับสิ่งใด แบ่งออกเป็น 8 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ตามกัน ได้แก่ สิ่งของสองสิ่งขึ้นไปที่เปลี่ยนแปลง และสามารถนำการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ มาตั้งเป็นกฎเกณฑ์ หรือกำหนดแนวโน้มแนวทาง ทำนายล่วงหน้าได้ เมื่อเขียนคำถามให้วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ตามกันของเรื่องใด ๆ มักใช้สำนวนว่า คำกล่าวใดสอดคล้องกับเรื่องนี้ สิ่งใดจะเกิดตามมา เป็นต้น

2.2 ความสัมพันธ์กลับกัน ได้แก่ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงจำนวนและขนาด ตรงกันข้าม เพื่อถามความสัมพันธ์แบบกลับกัน มักจะเขียนถามว่า สิ่งใดขัดแย้งกับเรื่องนี้ ข้อเท็จจริงใดไม่สมเหตุสมผล เป็นต้น

2.3 ไม่มีความสัมพันธ์กัน เป็นสิ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์กันเกี่ยวข้องกันและ กันเลย เมื่อถามแบบไม่มีความสัมพันธ์กัน มักจะเขียนคำถามว่า สิ่งใดไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ สิ่งใดไม่สอดคล้องกับเรื่อง เป็นต้น

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนย่อย เป็นการหาความ เกี่ยวข้องระหว่างส่วนย่อย ๆ ด้วยกันเองในแง่มุมต่าง ๆ เช่น โคลงบาทที่ 2 เกี่ยวข้องเช่นไร กับบาทแรก ตอนที่เกี่ยวข้องเช่นไรกับตอนที่ 2 เป็นต้น

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับเรื่องทั้งหมด เป็นการถาม ความสัมพันธ์ระหว่างตอนใดตอนหนึ่งของเรื่องนั้นกับเนื้อความทั้งหมด มักจะเขียนถามว่า โคลงบาทที่ 3 เกี่ยวข้องกับโคลงทั้งบทเช่นไร เป็นต้น

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างหลาย ๆ ส่วนย่อยกับเรื่องทั้งหมด คำถาม เช่นนี้ต้องการให้ค้นหาว่า มีส่วนย่อยใดบ้างและสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องนั้น เช่น ผ่น เกิดจากอิทธิพลของสามสิ่งใดประกอบกัน การงอกของพืชชนิดนี้ขึ้นอยู่กับอะไร เป็นต้น

2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องกับเรื่อง เป็นคำถามที่ให้ค้นหา ความเกี่ยวข้องระหว่างเรื่องราวทั้งหมด 2 เรื่องหรือมากกว่า โดยจะถามให้พิจารณาในแง่ของ ความสอดคล้อง ขัดแย้ง หรือไม่เกี่ยวข้องกันก็ได้ เช่น ใจความของเรื่องนี้คล้ายกับ (ขัดแย้ง หรือตรงกันข้าม)

2.8 ถามแบบกลับ เป็นคำถามที่ให้บอกตำแหน่งของความสัมพันธ์ทั้ง 7 ลักษณะข้างต้นว่าอยู่ตรงส่วนไหนของเรื่องนั้น ๆ เช่น ตอนใดที่กล่าวถึงสาเหตุของเรื่องนี้ ข้อความใดสนับสนุนผลสรุปนี้ เป็นต้น

3. การวิเคราะห์หาหลักการ คือ การค้นหาโครงสร้างและระบบของ วัตถุประสงค์ของ เรื่องราวและการกระทำต่าง ๆ วิธีค้นหาหลักการของเรื่องราวและสิ่งสำเร็จรูปใด ๆ จะต้องเริ่มด้วยการแยกสิ่งสำเร็จรูปนั้นออกมาเป็นส่วนย่อย ๆ เสียก่อน เพื่อตรวจสอบว่าส่วนย่อย เหล่านั้นทำหน้าที่และมีความสัมพันธ์อะไรบ้าง จากนั้นก็พยายามค้นหาว่าแต่ละส่วนย่อย เหล่านั้นต่างเกี่ยวข้องกับพาดพิง อาศัยสัมพันธ์กันอย่างไร เมื่อรู้แล้วก็สามารถสรุปใจความสำคัญ ของเรื่องนั้นได้ว่า การที่ทุกส่วนเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกันหรือเกาะกลุ่มกันเป็นเรื่อง ระบบอยู่ได้ก็เพราะมีกฎเกณฑ์หรือหลักการใดเป็นตัวควบคุม ซึ่งก็คือคำถามวิเคราะห์หลักการ นั้นเอง ฉะนั้นการค้นหาหลักการจึงต้องอาศัยความสามารถทั้งการวิเคราะห์ความสำคัญ และความสัมพันธ์รูปแบบการวิเคราะห์หลักการแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.1 คำถามวิเคราะห์โครงสร้าง แยกตามลักษณะของสิ่งสำเร็จรูป คือ

3.1.1 ถ้าเป็นวัตถุประสงค์ของ จะถามถึงลักษณะของวิธีรวมตัวของ ส่วนประกอบย่อย ๆ ที่เชื่อมโยงยึดเหนี่ยวเป็นอันเดียวกัน ไม่ใช่ถามถึงรูปพรรณสัณฐาน หรือส่วนประกอบของภายนอกสิ่งนั้น

3.1.2 ถ้าเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ จะถามถึงโครงการ ของการจัดระบบงาน การลำดับขั้นตอนก่อนหลัง รูปแบบ และวิธีผสมส่วนย่อย ๆ เข้าด้วยกัน เช่น

คำถาม : สังคมไทยโบราณ (ครอบครัว) ยกย่องบุคคลประเภทใด

คำตอบ : ผู้อาวุโส เป็นต้น

3.2 คำถามวิเคราะห์หลักการ หลักการ คือ ความจริง แม่บทที่บรรดาเรื่องราวและการกระทำต่างๆยึดถือเป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยปกติข้อความและการกระทำใดๆ มักจะไม่กล่าวถึงหลักการของเรื่องราวนั้นกันตรงๆ เลย แต่ก็อาจจับ แนวนั้นได้โดยสังเกตที่ถ้อยคำสำนวนและภาษาที่ใช้ คอยจับหางเสียงของเรื่อง ดูตัวอย่างหรือสูตรและกฎ ที่เรื่องนั้นนำมาอ้างอิงหรือกล่าวบ่อยๆ ก็พอจะจับหลักการได้ แม้มุมที่ควรถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักการ ได้แก่ ถามถึงคติ ทศนะ วิธีและหลักการที่ใช้ในการดำเนินงาน ถามให้วิจารณ์ผลสรุป วัตถุประสงค์ เหตุผล และความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งเหล่านั้น ดังตัวอย่าง

คำถาม : การกระทำนี้ แสดงว่าผู้นั้นยึดถือคติใด

คำตอบ : ถือเงินเป็นพระเจ้า ถือความรักเป็นใหญ่ เป็นต้น

4.5 ประโยชน์ของการอ่านเชิงวิเคราะห์

วัชร บุณสิงห์ และนิรมล ศตวุฒิ (2542 : 88) กล่าวว่า การวิเคราะห์ช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจ และตีความเรื่องทีอ่านได้เป็นระบบและชัดเจนขึ้น เนื่องจากการวิเคราะห์มีประโยชน์ 2 ประการหลักคือ

1. ช่วยให้อ่านเข้าใจข้อเสนอของผู้เขียนดีขึ้น เนื่องจากในการอ่านครั้งแรก ผู้อ่านจะยังไม่เข้าใจ แต่เมื่อได้แยกแยะเป็นแผนผัง (Diagram) ออกมาและตีความแล้ว ผู้อ่านจะเข้าใจดี ทั้งการใช้ภาษา โครงสร้างและเนื้อเรื่อง
2. ทำให้ผู้อ่านสามารถตัดสินใจและประเมินข้อเสนอ สามารถระบุข้ออ้างอิงหลักฐาน และการให้เหตุผลของผู้เขียนได้ นอกจากนี้ผู้อ่านยังสามารถระบุข้ออ้างอิงหลักฐาน และเหตุผล มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของผู้เขียนอย่างไร การวิเคราะห์และทำแผนผังเป็นขั้นตอนที่จะทดสอบหลักฐาน และการให้เหตุผลของผู้เขียน ช่วยให้อ่านมองในความคิดรองที่สนับสนุนความคิดหลัก ทำให้มองเห็นว่าหลักฐานมีความสัมพันธ์กันอย่างไรในการที่สนับสนุนความคิดเห็น และแสดงให้อ่านเห็นถึงข้อความที่ไม่สัมพันธ์กับข้อเสนอ หรือความคิดเห็นหลักที่ผู้เขียนเสนอ ผู้อ่านไม่ควรเสียเวลากับหลักฐานที่ไม่สำคัญเมื่อเริ่มอ่าน ผู้อ่านควรมุ่งไปที่ใจความ ที่เป็นหลักหรือศูนย์กลางของเรื่องก่อน

รัตนา สาทิกร (2536 : 121) กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านเชิงวิเคราะห์ วินิจฉัยว่าการอ่านวิเคราะห์ วินิจฉัย นอกจากจะเป็นกระบวนการของการวิจารณ์ เพื่อ

สามารถประเมินค่างานเขียน ด้วยการหาส่วนดี และส่วนบกพร่องในการเลือกใช้ประโยชน์ จากงานเขียนนั้น ๆ แล้วยังมีประโยชน์อีก ดังนี้

1. เพื่อหาความรู้ การอ่านมากเป็นการเพิ่มพูนความรู้ แต่ผู้อ่านก็ต้องอ่าน อย่างถี่ถ้วน ไตร่ตรอง และพิจารณาเนื้อหา เพื่อเลือกความรู้ที่เหมาะสม นำไปใช้ในโอกาสที่ ถูกต้อง

2. เพื่อแก้ปัญหา การอ่านเป็นการสร้างสรรค์สติปัญญาและความคิด โดยเฉพาะเป็นกระบวนการวิเคราะห์ วินิจฉัย เป็นการฝึกการใช้วิจารณ์ญาณ เพื่อสามารถ ตัดสินและแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล สุขุม รอบคอบ

3. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ การอ่านสามารถปรับปรุงความคิดเห็นของผู้อ่าน เพราะสิ่งที่ได้จากการอ่านมิใช่เพียงเนื้อหาสาระ แต่ผู้อ่านต้องสามารถวิเคราะห์ว่า ผู้เขียนส่ง สารอะไร คือ ตีความความคิดเห็นและความรู้สึก ความคิดที่พัฒนาจะส่งผลถึงบุคลิกภาพที่ดี

4. เพื่อความสนุกสนาน การอ่านสารคดี บันเทิงคดี หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ผู้อ่านย่อมได้รับความสนุกสนาน เมื่อแยกแยะและพิจารณาทั้งเนื้อหาและรสของงานเขียนนั้น ๆ

5. เพื่อการเป็นนักวิจารณ์ การมีคุณสมบัติของนักวิจารณ์ได้นั้นต้องสามารถ ตีความเนื้อหาสาระ วิเคราะห์สิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็น ตลอดจนประเมินค่างานเขียน ได้

5. การสอนโดยใช้แผนผังความคิด (Mind mapping)

กรมวิชาการ (2545 : 122) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสอนด้วยแผนผังความคิด ไว้ว่า แผนภาพโครงเรื่องมีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น แผนภาพความหมาย แผนภาพความคิด แผนผังความคิด แผนที่ความคิด ส่วนคำภาษาอังกฤษก็มีใช้หลายคำ เช่น Semantic Map, Structured Overview, Concept mapping, Semantic Organizer, Story Map, Graphic Organizer เป็นต้น แผนผังความคิด เป็นการแสดงความรู้โดยใช้แผนภาพ เป็นวิธีการ นำความรู้ หรือข้อเท็จจริงมาจัดเป็นระบบ สร้างเป็นแผนภาพ หรือจัดความคิดรวบยอด หรือ นำหัวข้อเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาแยกเป็นหัวข้อย่อย และนำมาจัดเป็นลำดับแผนภาพ การใช้แผนผัง ความคิดในการสอนนั้น ผู้สอนจะให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างแผนผังความคิด ผู้เรียนจะอ่านอภิปราย ฟังเรื่องราว รวบรวมความคิด บันทึกเรื่องจากการฟัง การดูสื่อโสตทัศนภาพ แล้วนำข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ เรื่องราวต่าง ๆ มาจัดทำเป็นแผนผังความคิด ซึ่งจะเป็นเครื่องมือให้ผู้สอน กับผู้เรียน หรือผู้เรียนกับผู้เรียนร่วมทำงานกัน แผนผังความคิดอาจจะใช้ในการเตรียมการอ่าน

หลังการเตรียมการเขียน ใช้พัฒนาความรู้ให้เหตุผล อภิปราย ใช้แสดงพื้นความรู้ของผู้เรียน หรือใช้จัดขอบเขตสิ่งที่ต้องเรียน หรือใช้รวบรวมความรู้ที่ต้องการ

ทศนีย์ สุภเมธี (2542 : 150) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสอนด้วยแผนผังความคิด ไว้ว่า การสอนด้วยแผนผังความคิด บางทีเรียกว่า Webbing Semantic, Net Working, Cognitive Mapping การสอนด้วยแผนผังความคิด เป็นการนำทฤษฎีทางสมองไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ แผนผังความคิดเป็นการทำงานร่วมกันของสมองซีกซ้ายและซีกขวา แผนผังความคิดช่วยประหยัดเวลาในการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดกลุ่มเนื้อหา การปรับปรุงการระลึก การสร้างสมความคิดสร้างสรรค์ มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับการคิดไตร่ตรองและการเรียนรู้ และใช้ควบคุมการระดมสมองในเรื่องใหม่ๆ การวางแผน การสรุปการทบทวน และการจดบันทึกเป็นต้น

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับแผนผังความคิด

5.1.1 แผนผังความคิดจะใช้เมื่อข้อมูลข่าวสารอยู่กระจ่าย จึงนำข้อมูลข่าวสารมาเชื่อมโยงกันเป็นแผนผังความคิด ทำให้เกิดความเข้าใจเป็นความคิดรวบยอด จากการนำข้อมูลมาจัดทำแผนผัง

5.1.2 แผนผังความคิดจะจัดความคิดให้เป็นระบบ และรวบรวมและจัดลำดับข้อเท็จจริงนำมาจัดเข้ากรอบเป็นหมวดหมู่ เรียกว่าแผนผัง เป็นความคิดรวบยอดที่ชัดเจน เกิดเป็นความรู้ใหม่ขึ้น

5.1.3 แผนผังความคิดจะนำความคิดหรือข้อเท็จจริงนำมาเขียนเป็นแผนภาพทำให้จำเรื่องราวต่างๆ ได้ง่ายขึ้นดีกว่าการอ่านตำราหลาย ๆ ครั้ง เพราะตำราบรรยายด้วยคำพูด แต่แผนผังได้จัดเรื่องราวเป็นเครื่องหมายหรือเป็นภาพ ทำให้ผู้เรียนจำเรื่องราวได้แม่นยำ

5.1.4 แผนผังความคิดจะใช้ภาษาทั้งที่เป็นสัญลักษณ์และคำพูดมาสร้างแผนผังทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดทำแผนผังความคิด ผู้เรียนจะต้องอาศัยการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และใช้ความคิดรวบรวมความรู้ข้อเท็จจริงมาจัดทำแผนผัง เป็นการเสริมแรงการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น

5.2 หลักการทำแผนผังความคิด

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2544 : 77) กล่าวถึงหลักการทำแผนผังความคิดไว้ดังนี้

1. เริ่มด้วยภาพสี่ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ ภาพ ๆ เดียวมีค่ากว่าคำพันคำ และยังช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และยังเพิ่มความจำมากขึ้นด้วย

2. ใช้ภาพให้มากที่สุดคืน Mind Mapping ก่อนคำสำคัญ (Key Word) หรือรหัส เพื่อเป็นการช่วยการทำงานของสมอง คึงคุณสายดา และช่วยในการจำ
3. ควรเขียนคำสำคัญบรรจงตัวใหญ่ ๆ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ เมื่อย้อนกลับมาอ่านใหม่จะให้ภาพที่ชัดเจน สะดุดตา อ่านง่าย และก่อผลกระทบต่อความคิดมากกว่า การใช้เวลาเพิ่มอีกเล็กน้อยในการเขียนตัวให้ใหญ่จะทำให้อ่านง่าย ชัดเจน และจะช่วยให้สามารถประหยัดเวลาได้เมื่อย้อนกลับมาอ่านใหม่อีกครั้ง
4. เขียนคำสำคัญเหนือเส้น และแต่ละเส้นต้องต่อกับเส้นอื่น ๆ เพื่อให้ Mind Mapping มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับ
5. คำสำคัญควรมีลักษณะเป็น “หน่วย” โดยคำสำคัญ 1 คำต่อเส้น 1 เส้น คำละเส้น เพราะจะช่วยให้แต่ละคำเชื่อมโยงต่อกัน ๆ ได้อย่างอิสระ เปิดทางให้ คล่องตัว และยืดหยุ่นมากขึ้น
6. ระบายสีให้ทั่ว Mind Mapping เพราะสีช่วยระดับความจำ เพลินตา กระตุ้นสมองซีกขวา
7. เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ควรปล่อยให้หัวคิดมีอิสระมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่ามัวคิดว่าจะเขียนลงตรงไหนดี หรือว่าจะใส่หรือไม่ใส่อะไรลงไป เพราะล้วนแต่จะทำให้งานล่าช้าอย่างน่าเสียดาย

5.3 วิธีการเขียนและข้อเสนอแนะในการเขียนแผนผังความคิด Mind Mapping

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2544 : 77 – 78) กล่าวถึงวิธีการเขียนและข้อเสนอแนะในการเขียนแผนผังความคิด ไว้ดังนี้

วิธีการเขียนแผนผังความคิด

1. เตรียมกระดาษเปล่าที่ไม่มีเส้นบรรทัด และวางกระดาษภาพแนวนอน
2. วาดภาพสีหรือเขียนคำหรือข้อความที่สื่อหรือแสดงถึงเรื่องที่ทำ Mind Mapping กลางหน้ากระดาษ โดยใช้สีอย่างน้อย 3 สี และต้องไม่ติดกรอบด้วยรูปทรงเรขาคณิต
3. คิดถึงหัวเรื่องสำคัญที่เป็นส่วนประกอบของเรื่องที่ทำ Mind Mapping โดยให้เขียนเป็นคำที่มีลักษณะเป็นหน่วย หรือเป็นคำสำคัญ (Key Word) สั้น ๆ ที่มีความหมายบนเส้น ซึ่งแต่ละเส้นจะต้องแตกจากศูนย์กลางไม่ควรเกิน 8 กิ่ง
4. แดกความคิดของหัวเรื่องสำคัญแต่ละหัวเรื่องในข้อ 3 ออกเป็นกิ่งหลาย ๆ กิ่ง โดยเขียนคำหรือวลีบนเส้นที่แตกออกไป ลักษณะของกิ่งควรเอนไม่เกิน 60 องศา

5. แยกความคิดรองลงไปที่เป็นส่วนประกอบของแต่ละกิ่งในข้อ 4 โดยเขียนคำหรือวลีสั้นที่แตกออกไป ซึ่งสามารถแตกความคิดออกไปได้เรื่อย ๆ ตามความคิดที่จะไหลออกมา

6. การเขียนคำ ควรเขียนด้วยคำที่เป็นคำสำคัญ (Key Word) หรือคำหลัก หรือเป็นวลีที่มีความหมายชัดเจน

7. คำ วลี สัญลักษณ์ หรือรูปภาพใดที่ต้องการเน้น อาจใช้วิธีการทำให้เด่น เช่น การล้อมกรอบ หรือใส่กล่อง เป็นต้น

8. ตกแต่ง Mind Mapping ให้มีสีสันสวยงามสดใส น่าสนใจ

ข้อเสนอแนะในการเขียนแผนผังความคิด

1. การสร้างภาพศูนย์กลาง การทำภาพให้น่าสนใจ ดังนี้

1.1 ภาพควรมีสี่ไม่น้อยกว่า 3 สี

1.2 ขนาดของภาพไม่ควรมีขนาดใหญ่จนเกินไป ขนาดพอเหมาะประมาณ

2 ตารางนิ้ว

1.3 ภาพไม่จำเป็นต้องมีภาพเดียว อาจมีหลาย ๆ ภาพ หรือหลาย ๆ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น

1.4 ถ้าเป็นภาพที่มีลักษณะเคลื่อนไหวก็จะดี

1.5 ไม่ควรจะใช้กรอบภาพศูนย์กลาง เพราะกรอบอาจเป็นสิ่งที่สกัดกั้นการไหลของความคิด

2. การหาคำสำคัญ (Key Word) คำสำคัญควรมีลักษณะดังนี้

2.1 ควรเป็นคำเดียว วลี หรือข้อความสั้น ๆ

2.2 ควรเป็นคำที่สื่อความหมายได้ดี แสดงถึงจุดเน้น กระตุ้นความสนใจ

ง่ายแก่การจำ

3. การหาความคิดรองหรือการแตกกิ่ง ควรทำดังนี้

3.1 เป็นคำสำคัญที่รองลงไป หรือเป็นส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับคำสำคัญ/คำคุณูญแจ เป็นการลงรายละเอียด

3.2 ควรเขียนบนเส้นที่ต่อออกไป แต่เส้นจะเรียวยาวไปเรื่อย ๆ

3.3 ถ้าต้องการเน้นอาจทำให้เด่น เช่น การล้อมกรอบ ใส่กล่อง หรือขีดเส้นใต้ เป็นต้น

3.4 คำ/ภาพ/เส้น บนสาขาเดียวกัน ควรใช้สีเดียวกัน

3.5 การแตกกิ่งไม่ควรให้เอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ควรแตกกิ่งเพื่อให้ได้ภาพ Mind Mapping ที่สมดุล

3.6 การแตกกิ่ง ควรแตกทิศเฉียงมากกว่าแตกบน – ล่าง

5.4 ประโยชน์ของแผนผังความคิด

กรมวิชาการ (2545 : 130) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนผังความคิดไว้ ดังนี้

1. ช่วยบูรณาการความรู้เดิมกับความรู้ใหม่
2. ช่วยพัฒนาความคิดรวบยอดให้ชัดเจนขึ้น
3. ช่วยเน้นองค์ประกอบสำคัญของเรื่อง
4. ช่วยพัฒนาการอ่าน การเขียน และการคิด
5. ช่วยวางแผนในการเขียน และการปรับปรุงการเขียน
6. ช่วยในการอภิปราย
7. ช่วยวางแผนการจัดการเรียนรู้ของครู โดยการสอนแบบบูรณาการเนื้อหา
8. เป็นเครื่องมือการประเมินผล

แผนผังความคิดจะให้ประโยชน์มากมายทั้งในชีวิตประจำวัน และในการทำงาน ช่วยในการวางแผนงาน การบันทึกช่วยจำ การสรุปบทเรียน การทำแผนผังความคิด จะทำให้เห็นภาพการสรุปความคิดเรื่องนั้น ๆ ในหน้ากระดาษเพียงแผ่นเดียว

5.5 การใช้แผนผังความคิดในการสอนภาษาไทย

5.5.1 ใช้ในการเตรียมการอ่าน การอ่านและการฟังจะเกิดความเข้าใจได้ก็ต่อเมื่อผู้อ่านและผู้ฟังต้องมีประสบการณ์พื้นฐานในเรื่องที่จะอ่านและฟังก่อนเสมอ แผนผังความคิด จะช่วยในการประเมินความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนช่วยกันระดมสมองเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่านก่อนว่าผู้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่านอย่างไรบ้าง ในระหว่างระดมสมอง ผู้เรียนจะใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

5.5.2 ใช้ในระหว่างการอ่าน ในขณะที่ผู้เรียนอ่านเรื่อง ผู้เรียนจะทำแผนผังความคิดโดยเขียนเหตุการณ์ของเรื่องทีอ่านตามลำดับ

5.5.3 ใช้หลังการอ่าน เมื่อผู้เรียนอ่านจบแล้ว ผู้เรียนจะสร้างแผนผังความคิดเพื่อช่วยในการสรุปเรื่องราวเป็นแผนภาพทำให้จำเรื่องราวได้แม่นยำ

5.5.4 ใช้แผนผังความคิดในการเล่าเรื่องและการรายงาน ในขณะที่เล่าเรื่องและการรายงาน ผู้เรียนจะใช้แผนผังที่สร้างขึ้นมาเล่าเรื่องหรือการรายงานเรื่องราวในชั้นเรียนทราบ

5.5.5 ใช้แผนผังความคิดในการเขียนย่อเรื่องหรือย่อความ การเขียนย่อความ

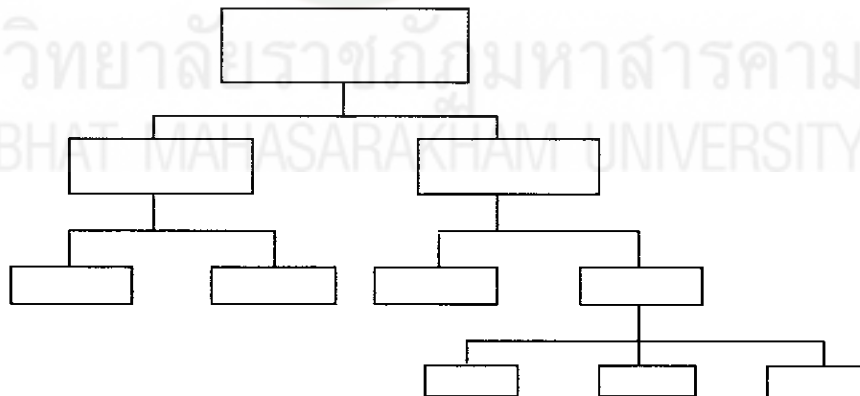
หากผู้เรียนอ่านเรื่องแล้วจัดทำแผนผัง แล้วนำแผนผังความคิดมาเขียนสรุปหรือเขียนย่อความ จะทำให้ผู้เรียนสามารถจับประเด็นที่จะเป็นเรื่องย่อได้ครบถ้วนสมบูรณ์

5.5.6 ใช้แผนผังความคิดช่วยในการเขียนเรื่อง การเตรียมการเขียน หากผู้เรียน ช่วยกันระดมสมองและจัดความคิดเป็นแผนผังความคิดเป็นโครงเรื่องที่จะเขียน แล้วนำความคิดเชื่อมโยงเป็นหัวข้อเรื่องย่อย จัดทำแผนผังความคิด เพื่อนำไปสู่การเขียนยกย่อต่อไป

5.5.7 แผนผังความคิดจะเป็นเครื่องมือในการเรียนภาษาไทย เป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่าน ในการเรียนวรรณคดี ช่วยให้สามารถจำเรื่องราวในวรรณคดีได้แม่นยำขึ้น ช่วยเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน และยังเป็น การกำหนดทิศทางการเขียนเรื่องราว

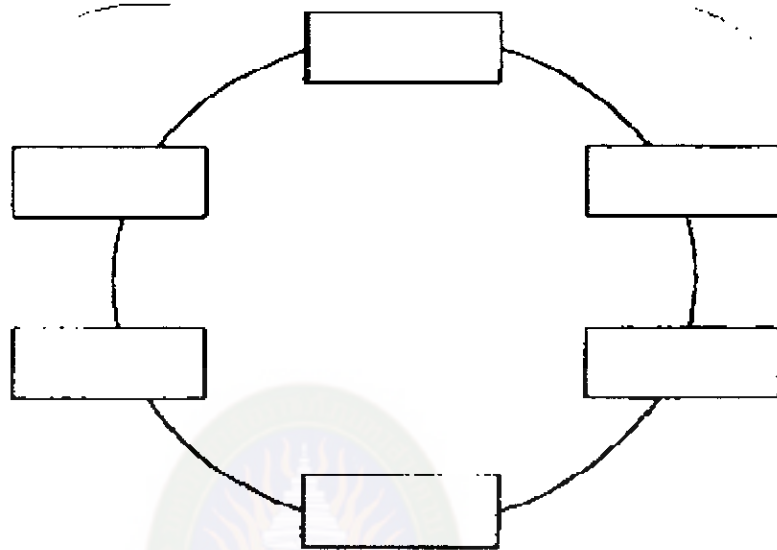
วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2544 : 79 – 82) กล่าวถึงการสร้างแผนผังความคิดไว้ว่า การสร้างผังความคิด เป็นการจัดกลุ่มความคิดรวบยอดเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของความคิด ระหว่างความคิดหลักและความคิดรองลงไป โดยนำเสนอเป็นภาพหรือเป็นผัง สามารถ นำเสนอได้หลายลักษณะ เช่น

1. แผนผังแบบกิ่งไม้ (Branching Map) นำเสนอโดยการเขียนความคิดรวบยอดหลักไว้ข้างบนและตรงกลาง แล้วลากเส้นให้เชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ ที่สำคัญรองลงไปตามลำดับ ดังภาพประกอบที่ 1

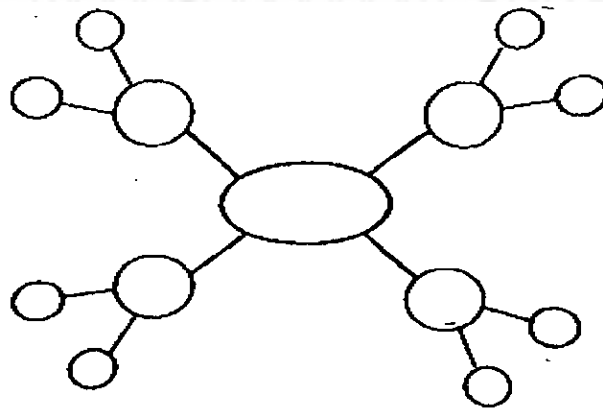
ภาพประกอบที่ 1 แผนผังความคิดแบบกิ่งไม้

2. แผนผังวงจร (Circle Map) นำเสนอโดยการเขียนเป็นแผนผังเพื่อเสนอความสัมพันธ์เป็นขั้นตอนต่างๆ ที่สัมพันธ์กันเรียงเป็นวงกลม ดังภาพประกอบที่ 2

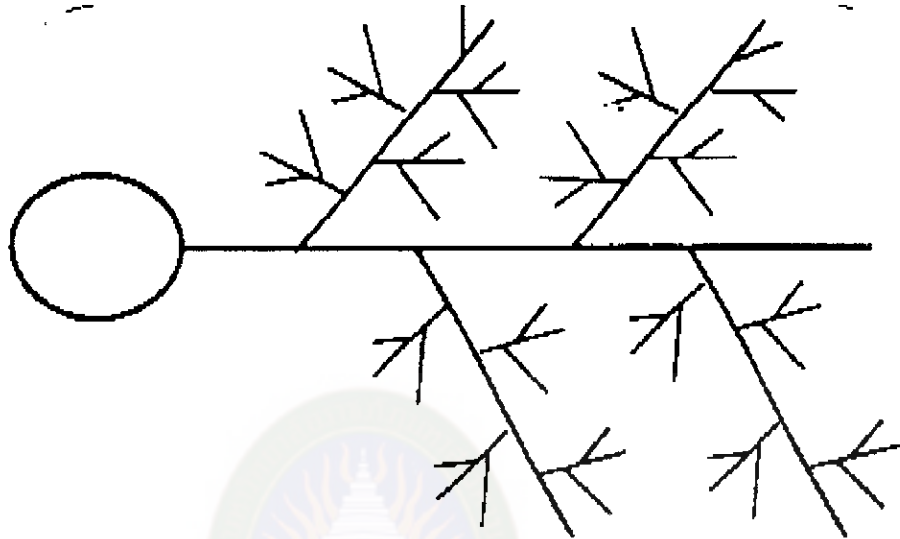
ภาพประกอบที่ 2 แผนผังความคิดแบบวงจร

3. แผนผังใยแมงมุม (Spider Map) นำเสนอโดยเขียนความคิดรวบยอดหลักที่สำคัญไว้ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ แล้วเขียนคำอธิบายหรือบอกลักษณะของความคิดรองลงไปไว้ในลักษณะของใยแมงมุม ดังภาพประกอบที่ 3

ภาพประกอบที่ 3 แผนผังความคิดแบบใยแมงมุม

4. แผนผังก้างปลา (Fishbone Map) นำเสนอโดยเขียนประเด็นหรือเรื่องหลักแล้วเสนอสาเหตุและผลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังภาพประกอบที่ 4

ภาพประกอบที่ 4 แผนผังความคิดแบบก้างปลา

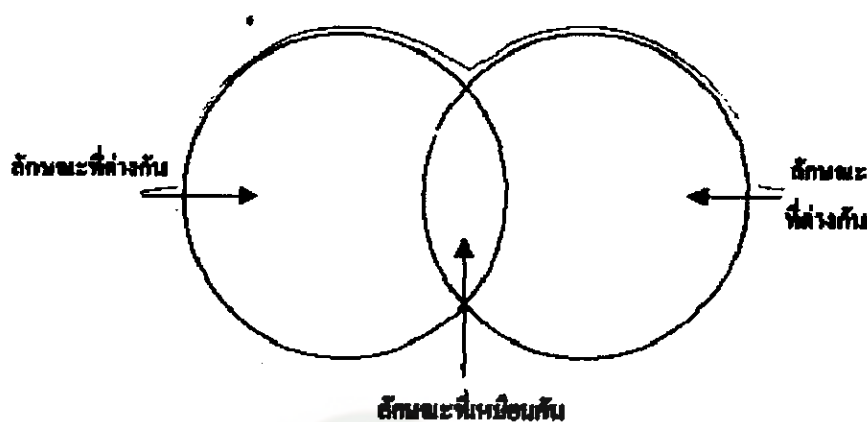
5. แผนผังตารางเปรียบเทียบ (Compare Table Map) เสนอโดยการเขียนเป็นตารางเพื่อเปรียบเทียบสองสิ่งหรือสองเรื่องในประเด็นที่กำหนด ดังภาพประกอบที่ 5

ภาพประกอบที่ 5 แผนผังความคิดแบบตารางเปรียบเทียบ

6. แผนผังรูปวงกลมทับซ้อนกัน (Overlapping Circles Map) เสนอการเปรียบเทียบสองสิ่งหรือสองเรื่องที่มีลักษณะเหมือนกันและต่างกัน ดังภาพประกอบที่ 6

แผนภาพประกอบที่ 6 แผนผังความคิดรูปวงกลมทับซ้อนกัน

5.6 ลำดับขั้นตอนในการทำแผนผังความคิด

ทศนิยม์ สุภเมธี (2542 : 150 – 151) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นตอนในการทำแผนผังความคิด ไว้ดังนี้

1. กำหนดคำถามให้ผู้เรียนคิด
2. ให้ผู้เรียนระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อหาสิ่งที่ผู้เรียนคิดถึง

การระดมพลังสมอง จะเป็นการนำความรู้ที่มีอยู่แล้วออกมาใช้ ทำให้ผู้เรียนมีความเป็นอิสระในทางความคิด สามารถเขียนหัวข้อเรื่องปัญหาหรือประเด็นที่มอบหมายให้ลงในแผ่นกระดาษ จากนั้นให้ผู้เรียนเขียนทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนทราบ โดยไม่คำนึงว่าถูกหรือผิด ประเด็นหรือไม่ ใช้ได้ทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ในระหว่างที่มีการคิดสร้างสรรค์จุดประสงค์ของการระดมพลังสมองเพื่อการนำไปสู่การที่สามารถแก้ปัญหาได้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ตัดการวิจารณ์ออกไป ช่วยทำให้เกิดการรับรู้ โดยมีสถานการณ์ที่สร้างสรรค์ซึ่งจำเป็นต่อการเกิดจินตนาการ

ขั้นที่ 2 ให้อิสระ ยังมีความคิดที่กว้างไกลมากเท่าใดก็ยิ่งดี เพราะเป็นไปได้ที่ความคิดที่ดูจะไร้สาระ อาจจะไปสู่บางสิ่งที่มีจินตนาการได้

ขั้นที่ 3 ต้องการปริมาณ ขั้นนี้จะสะท้อนให้เห็นจุดมุ่งหมายของการ

ระดมพลังสมอง ยิ่งมากความคิดก็ยิ่งมีโอกาสที่จะพบความคิดดี ๆ ได้มากขึ้น

ขั้นที่ 4 การผสมผสานและปรับปรุงความคิด นั่นคือ การขยายความคิดให้กว้างออกไป ในระหว่างการอภิปราย จะช่วยให้พิจารณาความคิดของตนเองและของเพื่อนตามลำดับ

3. เขียนความคิดรวบยอดหลักไว้ตรงกลาง แล้วแตกสาขาออกมาเป็นความคิดรวบยอดย่อย ตามลักษณะของความคิด

4. ลากเส้นเชื่อมโยงในแต่ละความคิดรวบยอด ความคิดรวบยอดที่สำคัญจะอยู่ใกล้จุดศูนย์กลางมากกว่า ความคิดรวบยอดที่สำคายน้อยลงจะไปอยู่ห่างจุดศูนย์กลางออกไปเรื่อย ๆ

5. เลือกเส้นเชื่อมโยงให้เหมาะสม แต่ละเส้นต้องเชื่อมต่อกับเส้นอื่น ๆ

6. คำต่าง ๆ ควรมีลักษณะเป็นหน่วย เช่น หนึ่งคำต่อหนึ่งเส้น จะช่วยให้แต่ละคำสามารถเชื่อมโยงกับคำอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น

7. ใช้สี ช่วยในการจดจำและจุดประกายความคิดสร้างสรรค์

8. ใช้ลูกศร ช่วยแสดงให้เห็นแนวความคิดต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันอย่างไร

9. ใช้เครื่องหมาย แสดงการเชื่อมโยงหรือมิติอื่น ๆ

10. ใช้รูปทรงเรขาคณิต แสดงขอบเขตของคำที่มีลักษณะของคำใกล้เคียงกัน

11. ใช้ภาพ 3 มิติ เพื่อให้โดดเด่น

รูปแบบการสอนโดยใช้แผนผังความคิด เป็นยุทธศาสตร์การสอนแนวใหม่ที่ น่าสนใจ ผู้เรียนมีอิสระทางความคิด เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนระดมพลังสมอง (Brainstorming) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทุกส่วนของความคิดรวบยอดหลัก และความคิดรวบยอดรองลงไป หรือเป็นความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่องที่มีการโยงความสัมพันธ์เข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้ ง่ายต่อความเข้าใจในการอ่านหรือการศึกษา และเพิ่มความคงทนในการเรียนรู้ และช่วยพัฒนา ความคิดแบบวิจารณ์ญาณ เพิ่มการมีเหตุผล และช่วยพัฒนาด้านการจำอีกด้วย การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นเอง รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยการ ติดตามหาเหตุผล ค้นพบคำตอบที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ

6. แผนการจัดการเรียนรู้

6.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 1) ได้กล่าวว่าแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ และจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทองสุข รวยสูงเนิน (2543 : 41) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นการวางแผนจัดเตรียมรายละเอียดของการสอน ที่ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ทันที และครูคนอื่น ๆ ก็สามารถนำไปใช้เพื่อการสอนแทนได้ การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จึงจัดทำเป็นหน่วยเล็ก ๆ เพื่อสะดวกในการสอนแต่ละครั้ง มีหัวข้อรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็น

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 311) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้เปรียบได้กับพิมพ์เขียวของวิศวกรหรือสถาปนิกที่ใช้เป็นหลักในการควบคุมงานก่อสร้าง วิศวกรหรือสถาปนิกจะขาดพิมพ์เขียวไม่ได้ฉันใด ผู้เป็นครูจะขาดแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ได้ฉันนั้น ยิ่งผู้สอนได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็ยิ่งจะให้ประโยชน์แก่ตนมากเพียงนั้น ผลดีของการทำแผนการจัดการเรียนรู้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีการเรียน ที่มีคามหมายยิ่งขึ้น เพราะเป็นการจัดทำอย่างมีหลักการที่ถูกต้อง
2. ช่วยให้ผู้มีคู่มือการสอนที่ทำได้ด้วยตนเองทำให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ทำให้สอนได้ครบถ้วนตรงตามหลักสูตร และสอนได้ทันเวลา
3. เป็นผลงานทางวิชาการที่สามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างได้
4. ช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้มาสอนแทน ในกรณีที่ผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนได้ ครูภาษาไทยจึงควรจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นประจำทุกครั้งก่อนที่จะสอน

จากความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หรือแผนการจัดการเรียนรู้อาจหมายถึง การเตรียมการเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า ให้สอดคล้องกับเรื่องที่จะสอน ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการสอน

6.2 ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 2) กล่าวว่า การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้า เป็นการทำเทคนิควิธีการสอน การเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนการสอน มาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ
2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดและประเมินผล ตลอดจนประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น
3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับตัวครูผู้สอน และครูที่สอนแทนนำไปใช้ปฏิบัติการสอนอย่างมั่นใจ
4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลการเรียนการสอน และวัดผลประเมินผลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป
5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอนซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้

ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่สามารถแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หรือกล่าวอีกในหนึ่งสามารถ วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อกำหนดกรอบการจัดการเรียนการสอน สามารถกำหนดโครงสร้างการสอน อันนำไปสู่การจัดรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการจัดการเรียนรู้ตามได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดทำและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้สอนจะต้องมีความรู้ในด้านแนวคิดหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เทคนิคการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการวัดและการประเมินผล การเรียนที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อจะได้นำความรู้ดังกล่าวมาใช้ในการประกอบการจัดทำรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ ชัดเจน ถูกต้อง และสัมพันธ์สอดคล้องกัน เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้อย่างแท้จริง

6.3 องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 312) กล่าวว่า องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ เกิดขึ้นจากความพยายามตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

1. สอนอะไร (หน่วย หัวข้อ ความคิดรวบยอด หรือสาระสำคัญ)
2. เพื่อจุดประสงค์อะไร (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)

3. คิวสาระอะไร (เนื้อหา)
  4. ใช้วิธีการใด (กิจกรรมการเรียนการสอน)
  5. ใช้เครื่องมืออะไร (สื่อการเรียนการสอน)
  6. ทราบได้อย่างไรว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ (วัดผล ประเมินผล)
- เพื่อตอบคำถามดังกล่าวจึงกำหนดให้แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบดังนี้

1. วิชา หน่วยที่สอน และสาระสำคัญ (ความคิดรวบยอด) ของเรื่อง
2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. เนื้อหา
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อการเรียนการสอน
6. วัดผล ประเมินผล

ดังนั้นการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จึงต้องเขียนให้ครบทุกหัวข้อดังกล่าวมา เพื่อให้เกิดผลต่อผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สนิท สัตโยภาส (2532 : 123) กล่าวถึงส่วนประกอบของแผนการเรียนการสอน จะต้องประกอบด้วย

1. ความคิดรวบยอด คือ สาระความรู้ที่นักเรียนต้องเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ และครูจะต้องทำให้นักเรียนเข้าใจเช่นเดียวกัน
2. จุดประสงค์ คือ สิ่งที่ต้องการให้นักเรียนได้รับ หรือทำได้ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นพฤติกรรม นอกจากนั้นจุดประสงค์ยังเป็นแนวทางสำหรับการประเมินผลการเรียน อีกด้วย
3. เนื้อหา คือ เรื่องราวที่นักเรียนจะต้องเรียน โดยจัดเรียงลำดับตามความ ยากง่าย และเหมาะสมกับวัย สภาพ และชีวิตประจำวัน
4. กิจกรรมการเรียน เป็นแนวทางที่จะจัดการเรียนการสอน ให้เด็กเรียนรู้ ตามจุดประสงค์ และความคิดรวบยอดที่กำหนดไว้
5. สื่อการเรียน เป็นเครื่องมือให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์
6. ประเมินผล เป็นการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการเรียน การสอนทุก ๆ ด้าน

6.4 รูปแบบแผนจัดการเรียนรู้

ทองสุข รวยสูงเนิน (2543 68 -70) ได้เสนอรูปแบบในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ดังภาพประกอบที่ 7

แผนการจัดการเรียนรู้.....หน่วยที่ / คาบที่.....   หน่วยย่อยที่.....เรื่อง.....คาบเวลาของเรื่อง.....คาบ   แผนการจัดการเรียนรู้ที่.....หัวเรื่องย่อย.....คาบเวลา.....   วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....   1. สาระสำคัญ.....   .....   2. จุดประสงค์ปลายทาง.....   .....   3. จุดประสงค์นำทาง.....   .....   4. เนื้อหา (เนื้อหาย่อย).....   .....   5. กิจกรรม(นำเสนอกิจกรรมชั้นนำ ชั้นสอน และชั้นสรุป).....   .....   6. สื่อการเรียนการสอน.....   .....   7. การวัดผลและการประเมินผล.....   .....   8. กิจกรรมเสนอแนะ เพิ่มเติม/บันทึกหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้.....   .....

ภาพประกอบที่ 7 รูปแบบในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 312) กล่าวว่า โดยทั่วไปรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่นิยมเขียน จะมี 2 รูปแบบ ได้แก่

1. แบบเรียงลำดับข้อ เป็นการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยนำรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบมาเขียนเรียงลำดับเป็นข้อ ๆ ตามหัวข้อขององค์ประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้ดังภาพประกอบที่ 8

แผนการจัดการเรียนรู้ที่.....	
เรื่อง.....	เวลา.....คาบ
วิชา.....	ชั้น.....
1. สาระสำคัญ	
.....	
.....	
2. จุดประสงค์การเรียนรู้	
2.1) จุดประสงค์ปลายทาง	
.....	
2.2) จุดประสงค์นำทาง	
.....	
3. เนื้อหาสาระ	
.....	
.....	
4. กิจกรรมการเรียนการสอน	
.....	
5. สื่อการเรียนการสอน	
1).....	
2).....	
6. การวัดผลและประเมินผล	
.....	
7. กิจกรรมเสนอแนะ	
.....	

ภาพประกอบที่ 8 รูปแบบวิธีเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบเรียงลำดับข้อ

2. แบบตาราง เป็นการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยนำรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบมาเขียนในลักษณะตารางแสดงความสัมพันธ์สอดคล้องของแต่ละหัวข้อขององค์ประกอบที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้ ดังภาพประกอบที่ 9 และ 10

รูปแบบ ก.

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	
เรื่อง	เวลา .....คาบ
วิชา.....	ชั้น.....

สาระสำคัญ

.....

.....

จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์ปลายทาง

.....

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

จุดประสงค์นำทาง	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล

ภาพประกอบที่ 9 รูปแบบวิธีเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบตารางรูปแบบ ก

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537 : 490) ให้ความหมายของแบบฝึกปฏิบัติว่าหมายถึง คู่มือให้นักเรียนที่นักเรียนต้องใช้ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนจากชุดการสอน เป็นส่วนที่ นักเรียนบันทึกสาระสำคัญและทำแบบฝึกหัดด้วย มีลักษณะคล้ายกับแบบฝึกหัด แต่ควบคุม กิจกรรมที่ผู้เรียนพึงกระทำมากกว่าแบบฝึกหัด อาจกำหนดแยกเป็นแต่ละหน่วย เรียกว่า Worksheet หรือกระดาษคำตอบซึ่งผู้เรียนต้องถือติดตัวเวลาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ หรืออาจ รวมเป็นเล่มเรียกว่า Worksheet โดยเรียงรวมเรียงตามลำดับตั้งแต่หน่วยที่ 1 ขึ้นไป แบบฝึกปฏิบัติเป็นสมบัติส่วนตัวของผู้เรียน แต่ต้องเก็บไว้ที่ชุดการสอนเป็นตัวอย่าง 1 ชุดเสมอ แบบฝึก หรือแบบฝึกหัด หรือแบบฝึกเสริมทักษะเป็นสื่อการเรียนประเภทหนึ่งสำหรับให้นักเรียนปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่หนังสือเรียนจะมีแบบฝึกหัดทำขบทเรียนในบางวิชาแบบฝึกหัดจะมีลักษณะเป็นแบบฝึกปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2537 : 147)

7.2 ความสำคัญของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาไทย

ในการฝึกทักษะการอ่านภาษาไทยจำเป็นต้องอาศัยแบบฝึก เพื่อทบทวนความเข้าใจในเรื่องที่นักเรียนได้เรียนมา ครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้แบบฝึกหัดที่มีอยู่ในหนังสือแบบเรียน ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหลังจากที่เรียนจบบทนั้น ๆ แล้ว แต่เนื่องจากหนังสือบางเล่มไม่มีแบบฝึกหัดหรือมีก็แต่เพียงเล็กน้อย ครูผู้สอนจำเป็นต้องอย่างอื่นที่จะต้องสร้างหรือจัดทำแบบฝึกให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่สอน ไปเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะและเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้นโดยอาศัยเนื้อหาในแบบเรียนเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าแบบฝึกหัดมีความสัมพันธ์กับหนังสือแบบเรียนโดยตรงและเนื่องจากนักเรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่มมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกัน ครูผู้สอนควรคำนึงถึงวิธีสอน การเตรียมบทเรียน และการเลือกแบบฝึกหัด นอกเหนือจากที่มีในบทเรียนแล้ว เพื่อให้การสอนประสบผลสำเร็จ

ศศิธร วิสุทธิแพทย (2537 : 63) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของแบบฝึกหัดว่าสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้การสอนของครูประสบผลสำเร็จได้ก็คือแบบฝึก เพราะการใช้แบบฝึกครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดจะช่วยทวนเวลาในการสอน กฎเกณฑ์ การยกตัวอย่าง ทั้งยังเป็นการวัดผลการเรียนการสอนในแต่ละเรื่องด้วย

นิภา ชวนะพานิช (2518 : 15) ได้กล่าวว่า สิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้นคือแบบฝึกทักษะ หรือแบบฝึกหัด เพราะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนมาแล้วไปฝึกให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น

รชนี ศรีไพรวรรณ (2527 : 12) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ ไว้ดังนี้

1. ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น
2. ให้ครูทราบความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน ช่วยให้ผู้ครูสามารถปรับปรุงเนื้อหา วิธีสอน และกิจกรรมในแต่ละบทเรียน
3. ช่วยเด็กให้นักเรียนได้ดีตามความสามารถของเด็ก
4. ฝึกให้เด็กมีความเชื่อมั่น และสามารถประเมินผลงานของตนเองได้
5. ฝึกให้เด็กทำงานตามลำดับ โดยมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับ

มอบหมาย

ประทีป แสงเปี่ยมสุข (2538 : 53) กล่าวว่า แบบฝึกหัดมีประโยชน์ต่อการเรียนของเด็กดังนี้

1. เป็นอุปกรณ์ช่วยลดภาระของครู
2. ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการใช้ภาษาได้ดีขึ้น
3. ช่วยในความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในทางจิตใจมาก
4. ช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้คงทน
5. เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนหลังจากการเรียนบทที่แล้ว
6. ช่วย让孩子สามารถทบทวนได้ด้วยตัวเอง
7. ช่วยให้ครูมองเห็นปัญหาต่างๆ ของนักเรียนได้ชัดเจน
8. ช่วยให้นักเรียนฝึกฝนได้เต็มที่ นอกเหนือจากที่เรียนในบทเรียน
9. ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเอง
10. ช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

อดุลย์ ภูปลื้ม (2539 : 24-25) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น
2. ช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาของบทเรียน และคำศัพท์ต่างๆ ได้คงทน
3. ทำให้เกิดความสนุกสนาน
4. ทำให้นักเรียนทราบความก้าวหน้าของตนเอง
5. สามารถนำแบบฝึกหัดมาทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง
6. ทำให้ครูผู้สอนทราบความบกพร่องของตนเอง
7. ทำให้ประหยัดเวลา
8. ทำให้นักเรียนนำภาษาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นว่าแบบฝึกมีความจำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงถือได้ว่าเป็นสื่อแบบฝึกอุปกรณ์อย่างหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งครูสามารถนำไปประกอบการสอนได้เป็นอย่างดี แบบฝึกจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวิธีการสอน

เนื่องจากแบบฝึกทักษะมีความสำคัญดังกล่าวมาแล้ว จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องศึกษาหาความรู้ในการสร้างแบบฝึกที่จะฝึกทักษะให้กับนักเรียน ครูจะต้องเลือกเฟ้นหรือสร้างให้แบบฝึกนั้นมีประสิทธิภาพสูง และเหมาะสมกับการที่จะนำไปใช้กับนักเรียนมากที่สุด

7.3 การสร้างชุดฝึกหรือแบบฝึกปฏิบัติ

การสร้างชุดฝึกหรือแบบฝึกสำหรับวิชาต่าง ๆ ย่อมไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับระดับชั้น และเนื้อหา อย่างไรก็ตามการสร้างชุดฝึกหรือแบบฝึกมีวิธีการพอสรุปได้ดังนี้ (ชัยขงศ์ พรหมวงศ์. 2537 : 490)

1. ควรมีคำชี้แจงการใช้ที่มีการกำหนดทิศทางไว้เด่นชัด เช่น เมื่อให้ผู้เรียนอ่านข้อความหนึ่งแล้ว ก็จะเขียนว่า “โปรดอ่านเรื่อง.....หน้า.....” หรือ “โปรดพลิกไปหน้า.....เรื่อง.....”
2. ควรมีตารางการปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนวางแผนได้เอง ซึ่งเรียกว่าใบแนะทาง
3. ไม่ว่าจะ เป็นแบบแผ่นหรือเป็นเล่มควรมีแผนการจัดการเรียนรู้โดยสังเขปไว้ด้วย โดยเฉพาะมโนคติ วัตถุประสงค์กิจกรรมการเรียน สื่อการสอนและประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบทิศทางเป้าหมายและบทบาทของตนเอง
4. ในกรณีที่มีกิจกรรมให้นักเรียนตอบ เต็มคำ เขียนภาพ ฯลฯ ก็ต้องเตรียมเนื้อที่ไว้ในแบบฝึกให้ตรงกัน โดยใช้หมายเลขและรหัสไว้เด่นชัดพอที่ผู้เรียนจะตอบได้ตรงตามที่ครูกำหนดไว้ และควรมีบัตรเฉลยไว้ให้ แต่ไม่เด่นชัดจนเกินไป เพื่อป้องกันการดูเฉลยก่อนทำกิจกรรม การมีเฉลยไว้จะช่วยแบ่งเบาภาระของครู เพราะนักเรียนช่วยกันตรวจเอง และส่งเสริมการเรียนรายบุคคลได้ด้วย บัตรเฉลยอาจอยู่ในแบบปฏิบัติหรือแยกต่างหาก
5. ควรออกแบบให้สะดวกตา น่าอ่าน ใช้ภาษาที่เป็นกันเอง และมีการ์ตูนประกอบเนื้อหาให้น่าสนใจ
6. เนื้อหาในชุดฝึกปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวกับหัวเรื่องต่าง ๆ ควรให้ตรงกับเนื้อหาหรือประสบการณ์อื่นใดที่ครูกำหนด

แบบฝึกปฏิบัติไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้เขียน หากเป็น
กระดาษคำตอบก็ไม่มีอะไรสลับซับซ้อน และอาจไม่ต้องมีแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ ถ้าผู้เรียน
ยังอยู่ระดับต่ำเกินไป เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 เป็นต้น

6.4 ขั้นตอนการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ

การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ มีขั้นตอนดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2537 : 145-146)

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการ โดยศึกษาจากการผ่านจุดประสงค์
การเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หากเป็นไปได้ควรศึกษาต่อเรื่องของปัญหาในทุก ๆ
ระดับชั้น
2. วิเคราะห์เนื้อหาหรือทักษะที่เป็นปัญหาออกเป็นเนื้อหา หรือทักษะย่อย ๆ
เพื่อใช้ในการสร้างแบบทดสอบและแบบฝึกหัด
3. พิจารณาวัตถุประสงค์ รูปแบบ และขั้นตอนการใช้แบบฝึก เช่น จะนำ
แบบฝึกไปใช้อย่างไร ในแต่ละชุดจะประกอบด้วยอะไรบ้าง
4. สร้างแบบทดสอบ ซึ่งอาจมีแบบทดสอบเชิงสำรวจ แบบทดสอบ
เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง แบบทดสอบความก้าวหน้าเฉพาะเรื่อง เฉพาะตอน แบบทดสอบที่
สร้างจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาหรือทักษะที่วิเคราะห์ไว้
5. สร้างบัตรฝึกหัด เพื่อใช้พัฒนาทักษะย่อยแต่ละทักษะ ในแต่ละบัตร
จะมีคำถามให้นักเรียนตอบ การกำหนดรูปแบบขนาดของบัตรพิจารณาตามความเหมาะสม
6. สร้างบัตรอ้างอิงเพื่อใช้อธิบายคำตอบหรือแนวทางในการตอบแต่ละเรื่อง
การสร้างบัตรอ้างอิงนี้อาจทำเพิ่มเติม เมื่อนำบัตรฝึกหัดไปทดลองใช้แล้ว
7. สร้างแบบบันทึกความก้าวหน้า เพื่อใช้บันทึกผลการทดสอบหรือผล
การเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นตอนเป็นเรื่อง เพื่อให้เห็นความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ สอดคล้องกับ
แบบทดสอบความก้าวหน้า
8. นำแบบฝึกไปทดลองใช้เพื่อหาข้อบกพร่อง คุณภาพของแบบฝึก และ
คุณภาพของแบบทดสอบ
9. ปรับปรุงแก้ไข
10. รวบรวมเป็นชุดจัดทำคำชี้แจง คู่มือการใช้ สารบัญ เพื่อใช้ประโยชน์
ต่อไป

7.5 ลักษณะของแบบฝึกที่ดี

ศศิธร วิสุทธิ์แพทย์ (2537 : 42) ได้ทำการทดลองและรวบรวมลักษณะแบบฝึกที่ดีไว้ดังนี้ คือ

1. ใช้หลักจิตวิทยา
2. สำนวนภาษาไทย
3. ให้ความหมายต่อชีวิต
4. คิดได้เร็วและสนุก
5. ปลุกความสนใจ
6. เหมาะกับวัยและความสามารถ
7. อาจศึกษาค้ยตนเองได้

สมชัย ชัยกุล (2526 : 14 – 15) ได้สรุปลักษณะที่ดีของแบบฝึกด้านภาษาไว้ดังนี้

1. แบบฝึกควรสร้างขึ้นเพื่อฝึกสิ่งที่จะสอน มิได้ทดสอบว่านักเรียน เรียนรู้อะไร
2. แบบฝึกหนึ่ง ๆ ควรจะเกี่ยวกับโครงสร้างเฉพาะของสิ่งที่จะสอนเรื่องอย่างเดียว
3. สิ่งสำคัญที่จะฝึกควรเป็นสิ่งที่นักเรียนพบเห็นอยู่แล้ว เช่น จากบทสนทนาการอ่าน หรือการพูดคุยกัน
4. ข้อความที่นำมาฝึกในแต่ละแบบฝึกควรสั้น เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความยุ่งยาก
5. แต่ละแบบฝึกควรออกเสียงให้มากที่สุด จะเป็นการสร้างนิสัยการออกเสียงในภาษาได้ดี
6. แบบฝึกควรเป็นที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองที่พึงปรารถนาเท่านั้น
7. ในแบบฝึกที่เกี่ยวกับโครงสร้างของภาษา ครูไม่ควรใช้คำศัพท์มากนัก
8. แบบฝึกควรเป็นแบบออกเสียง จนกว่านักเรียนจะออกเสียงได้ถูกต้องแล้วจึงให้ทำแบบฝึกอ่านหรือเขียน แต่ต้องฝึกอ่านออกเสียง
9. สิ่งที่ควรมองข้ามไปก็คือ การฝึกอ่านออกเสียงโดยใช้คำสัมผัสและร้อยกรอง แต่จะต้องเลือกศัพท์ เนื้อหาและโครงสร้างที่เหมาะสมกับระดับของนักเรียน และในการฝึกนั้นอาจจะทำเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลหลาย ๆ ครั้ง

อีเมอร์ล (Emeral. 1964 :133-135) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับแบบฝึกไว้ว่าแบบฝึกที่ดีนั้นควรมีรูปภาพเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ พร้อมกับความหมายของคำนั้นและได้กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกไว้ดังนี้คือ

1. ต้องมีการฝึกนักเรียนมากพอในเรื่องหนึ่ง ๆ ก่อนที่จะฝึกเรื่องอื่น ๆ
2. แต่ละแบบฝึกควรฝึกประโยคเพียง 1 แบบเท่านั้น
3. ฝึกโครงสร้างกับสิ่งที่เรียนรู้
4. ประโยคที่ฝึกควรเป็นประโยคที่สั้น ๆ
5. ประโยคและคำศัพท์ควรเป็นแบบที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวันที่นักเรียน

รู้จักกันดี

ดังนั้นการฝึก คือ การให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมซ้ำ ๆ เพื่อช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจที่แม่นยำ การอ่านเป็นวิชาทักษะจึงต้องฝึกฝนอยู่บ่อย ๆ เพื่อช่วยให้มีทักษะทางการอ่านเพิ่มขึ้นดังนั้น อุปกรณ์ที่จะช่วยในการฝึกทักษะการอ่านให้ได้ผลนั้น ได้แก่ แบบฝึก เพราะนอกจากจะช่วยเราให้ผู้ฝึกเกิดความสนใจในการอ่านแล้วยังสามารถที่จะพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความคิดเชิงวิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจน นักเรียนสามารถตรวจสอบคำตอบที่ถูกต้องได้ด้วยตนเอง

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

ธวัช บูชาจันทร์กุล (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านในใจโดยใช้แผนภาพ (Mapping) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 84 และโรงเรียนบ้านโลกนาถพลานาถ อําเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 25 คน รวม 50 คน ใช้เวลาในการทดลองสอน 36 คาบ ๆ ละ 20 นาที พบว่า แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านในใจโดยใช้แผนภาพ (Mapping) มีประสิทธิภาพ 80.91/80.13 90.16/89.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมาน ถาวรรัตนวิช (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญา (Mind Mapping) ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแสงอรุณ จำนวน 42 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 21 คน พบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ในแต่ละระดับของลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองในแต่ละระดับของลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลออ อางนานนท์ (2542 : 105) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง สิ่งแวดล้อมทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนผังมโนทัศน์กับการสอนปกติ กับนักเรียนโรงเรียนพระปฐมเจดีย์ (มหินทรศึกษาการ) อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2541 จำนวน 60 คน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง สิ่งแวดล้อมทางสังคม สูงขึ้นหลังจากได้รับการสอนโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุพรรณณี สุวรรณจรัส (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) จำนวน 116 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 58 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญา จำนวน 10 กิจกรรม ส่วนกลุ่มควบคุม สอนตามปกติ เก็บรวบรวมข้อมูล 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล โดยใช้แบบสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่พบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองกับระยะติดตามผลของนักเรียนกลุ่มทดลอง

กรแก้ว แก้วเมืองคง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการฝึกสร้างแผนผังทางปัญญาที่มีต่อความเข้าใจและความคงทนของความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมัธยมวัดคูสิดาราม จำนวนทั้งหมด 52 คน สุ่มออกเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 24 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 28 คน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

นักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนความคงทนของความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน

ปฐมาธิศา นาใจคง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้แผนผังทางปัญญาและการกำกับตนเองที่มีต่อทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ่อพลอยรัชดาภิเษก จำนวน 60 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกแผนผังทางปัญญา (กลุ่มที่ 1) กลุ่มที่ได้รับการฝึกการกำกับตนเอง (กลุ่มที่ 2) และกลุ่มที่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาร่วมกับการฝึกการกำกับตนเอง (กลุ่มที่ 3) มีคะแนนทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยและคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จุติมา นาควรรณ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการสอนเขียนโดยใช้เทคนิคระดมสมองและแผนผังความคิดที่มีต่อความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนวัดท่ายาง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 35 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย พบว่า คะแนนความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคระดมสมองและแผนผังความคิดสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ระดับความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มทดลองเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มทดลองเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง โดยภาพรวมของแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

กัญญา ทิพย์ถาย (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกการเขียนสรุปความจากบทร้อยแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนผังความคิด กับนักเรียนโรงเรียนวัดอัมพวนาราม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำนวน 25 คน พบว่า แบบฝึกการเขียนสรุปความจากบทร้อยแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนผังความคิด มีประสิทธิภาพ 81.07/80.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้แบบฝึกเพิ่มขึ้นจากก่อนใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมพร ขวาทไทย (2547 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะการเขียนจดหมาย โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสหราษฎร์นุเคราะห์ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 29 คน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ 90.16/89.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

ที่ตั้งไว้ และมีดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ เท่ากับ 0.8469 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 84.69 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เมรี่ (Mary. 1997 : 0022 – A) ได้นำวิธีการเขียนผังความคิด (Mind Mapping Approach) มาใช้ในการสอนวิชาเรขาคณิตแก่นักเรียนจำนวน 639 คน ซึ่งมีครูรับผิดชอบร่วมกันสอนจำนวน 45 คน จากการศึกษาพบว่าวิธีการผังความคิดสามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจในบทเรียน ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรขาคณิตได้ง่ายและดีขึ้น นอกจากนี้ยังพบอีกว่า วิธีการผังความคิดนั้นมีคุณค่าต่อการเรียนรู้วิชาเรขาคณิตของนักเรียนมากกว่าวิธีการดั้งเดิมที่ครูเคยใช้อยู่

ไฮเล่ (Haile. 1998 : 1525 – A) ได้ศึกษาพฤติกรรมการจดบันทึกแบบผังความคิด (Mind Mapping) ที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้เกี่ยวกับชีววิทยา และสรีระวิทยา ของกลุ่มพนักงาน เจ้าหน้าที่ในบริษัทเอกชนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมซึ่งใช้วิธีการจดบันทึกแบบเก่าที่เคยปฏิบัติมา (Traditional note – taking) กลุ่มทดลองใช้การจดบันทึกแบบผังความคิด (Mind Mapping note – taking) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้ยังพบอีกว่าพฤติกรรมการผังความคิดนั้น สามารถนำมาใช้กับผู้เรียนได้โดยไม่มีขอบเขต คือทุกคนสามารถเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้ได้เหมือนกัน ไม่จำกัดว่าจะเป็นระดับใด

สติน และบัวร์ (Steyn and Boer. 1998 : 125 – 131) ได้ทำการศึกษาวิจัยผลการใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในระดับมหาวิทยาลัย โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง สำหรับกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญา โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตามปกติ จากนั้นมีการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียน 2 วิชา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญามีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก

เจนกินส์ (Jenkins. 2001 : 4644 – A) ได้ทำการศึกษากิจกรรมใช้กลยุทธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างสายตากับการใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์แผนภูมิความคิด (Mind Mapping)

ของนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตนักศึกษาเหล่านี้ที่ไม่เคยใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์แผนภูมิความคิดเมื่อพวกเขาได้รับการฝึกการใช้โปรแกรมนี้แล้ว ผลการสัมภาษณ์พบว่า มีการส่งผลต่อการเรียนรู้ และไม่ส่งผลต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม โปรแกรมซอฟต์แวร์แผนภูมิความคิดนี้จะ เป็นข้อเสนอเทศต่อนักวิจัยที่จะพัฒนาพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาหรือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ต่อไป

ทาริคานี (Taricani. 2002 : 1714 – A) ได้ศึกษาผลการใช้ข้อมูลป้อนกลับ ผสมผสานการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับแผนผังหรือแผนภูมิความคิดที่มีต่อการเรียนรู้คำศัพท์ และความเข้าใจคำศัพท์ของนักศึกษาปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยทางตอนเหนือ ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 150 คน จำแนกเป็น นักศึกษาชาย 79 คน นักศึกษาหญิง 71 คน โดยมีวิชาเอก วิทยาศาสตร์ จำนวน 55 คน และวิชาเอกอื่น ๆ อีก 95 คน ผลการศึกษาพบว่า (1) นักศึกษาที่ใช้แผนภูมิความคิด กับนักศึกษาที่ไม่ใช้แผนภูมิความคิด มีความรู้ความเข้าใจด้านการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน (2) นักศึกษาที่ไม่ได้รับข้อมูลป้อนกลับ มีความรู้ความเข้าใจสูงกว่า นักศึกษาที่ใช้ข้อมูลป้อนกลับ (3) นักศึกษาที่ใช้การสร้างแผนภูมิความคิด และได้รับข้อมูลป้อนกลับมีความสามารถในเรื่องคำศัพท์ดีกว่ากลุ่มอื่น และ (4) นักศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์ สามารถทำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ได้สูงกว่านักศึกษาวิชาเอกอื่น ๆ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนผังความคิดจะทำให้นักเรียนเกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์จากการอ่านเชิงวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์สูงขึ้น ความสำเร็จเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งยืนยันและทำให้เกิดข้อสรุปกับผู้วิจัยที่ทำให้เกิดความมั่นใจ จนนำวิธีการและเทคนิคดังกล่าวไปกำหนดเป็นประเด็นและกรอบในการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์บังเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป